SPISY ADOLFA HEYDUKA

XLIII.

BĚLA

1170
160
1330

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XLIII.

BĚLA.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1906.

ADOLF HEYDUK:

BĚLA.

IDYLLA Z POOTAVÍ.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1906.

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XLIII.

BĚLA.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1906.

ADOLF HEYDUK:

BĚLA.

IDYLLA Z POOTAVÍ.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1906.

TISKEM »UNIE« V PRAZE.

VĚNOVÁNÍ:

FERDINANDU SCHULZOVI.

Skrovnou píseň, vitou v českém luhu,
prosté kvítí pootavských niv,
podávám Ti darem, milý druhu,
dávné přízně věrně pamětliv.

Posud se v něm ještě rosa třese —
povzdech nocí, teskně prosněných —
přijmi, páž' má mnoho neunese:
slábne, vadne — na skráň padá sníh.

Sivým křídlem obletují čelo:
stáří, práce, lítost, trud a spor,
co by srdce v kytku skládat chtělo,
rozvane mi přes noc vítr s hor.

Často teskliv vzdechnu sobě ve snu
pro ten bouří rozervaný květ;
na mohyly drobných zvěstí klesnu:
„Mrtvy, mrtvy!“ siný šepce ret.

Někdy jenom štědrým nebes darem
na čelo mi sletí, srdci vděk,
pod růžemi vylíbaný jarem
snův a písní bludný bělásek.

Jindy v cestě ukypřené mechem
prosté květy vykouzlí mi jih,
abys okřál pohledem a dechem —
dnes Ti, drahý, nesu jeden z nich.

Jeho kalich bílý jest a plný,
vůně rodných luhů v něm a zvuk,
jehož ladně chvějící se vlny
závistný rád třísní nedouk.

Nevražítě na pel, z něhož dýše
svěží mluva otců, písně děv,
a ta čárná dětských očí říše,
z nichž mi hvězdy padly v tento zpěv.

Ty, již záhy posvěcený kráse,
jí jsa líbán na čelo i ret,
nevypudíš víly útlopásé
z mého květu v zamlžený svět.

Objímám Tě toho květu vůní,
k srdci pokládám ho na Tvou hruď,
krůpěj jeho rosy změň se v tůni,
krásy paprsek v ní duhou buď.

Naše srdce nechať beze strachu
po té duze v ústrety si jdou,
jež nad vírem pozemského prachu
mostem váže síňku Tvou a mou.

BĚLA.

I.

Stojí víska neveliká
prostřed kyprých luhů,
kolem chatek bystrá voda
hnědou vine stuhu;
bystrá voda, dobrá voda,
Otavice hnědá,
zlato nosí, každému však
z pokladů svých nedá;
províjí se olšinami,
ukypřuje mlází,
z ňader drobné perly trhá,
na luhy je hází.

Za vesničkou pěkný vršek
hlavu vzhůru nese,

bujnou kytkou planých růží
na kloboučku třese,
ranní rosou usmívá se,
nad jiné se pyšní,
zelená si ňadra zdobí
kytkou bujných višní;
hlavu plnou ptačích písní,
srdce plno květů,
rozhlíží se jako šohaj
po dalekém světu.
Z rána v soumrak okem blýská,
na paty se zvedá,
snad že někde v Pošumaví
přítelkyni hledá;
hledá ji, a přes lučiny,
černých lesů stranou,
vyhlíží svou pošumavskou
družku milovanou.

Přes luhy a jasnou řeku
pěkná vede cesta,
k šlechtickému zámku vede
z nevelkého města,
alejí se vine starou
k zelenému sadu,
po kyprém se luhu stáčí

přímo k letohradu;
a ten hrádek tak se pyšní
nad svým dálným lánem,
jako vůdce, když se bitvou
bojiště stal pánem. —
Zazvonily, zazvučely
kosy po okolí,
v řadách zlatá žeň se leskla
na požatém poli.

Malé děti s plavým vlasem,
s opáleným týlem,
po mezích se prohánějí
pestrým za motýlem,
v ručkách věnce z polních květů,
kytky zlatých klasů,
zdravínek a černýš pletou
do hedvábných vlasů;
květy svlačce na úponce
s poupat hojnou řadou
samorostlým šněrováním
na prsa si kladou;
ze žita, jež v řádky kladly
přiostřené srpy,
rudý mák si vybírají,
modré hvězdy chrpy;

z volných ňader ustavičně
zvučí drobné písně —
aj, vždyť cháska zbavena je
ve žních školské tísně:
místo v síních na lučinách
skáčou plny pychu,
velké oči v slunci tonou,
malá ústa v smíchu;
jedno píseň hrdlem zvoní,
druhé hlasně výská,
až jim zora skvoucím nachem
z důlků tváří tryská.

Pod pahorkem vedle meze —
málem na žitništi —
pod košatou hruší skryta
studánka se prýští;
prýští se a nevysychá,
strom se stará o ni,
plnolisté větve svoje
k zrcadlu až kloní,
tak že drobná křepelice,
jestli žízní strádá,
temným listím ku křišťálným
krůpějím se vkrádá.
U studánky pod tím stromem

v bujných větví stíně,
s mladým sedli hospodářem
švarná hospodyně,
sedli sobě za poledne
unaveni prací,
vždyť už slunce s vrchu nebes
za hory se vrací,
a než cesty do západu
sběhne ještě půlku,
bude boží požehnání
doma v přístodůlku.
Podál obou za mandely
neveliký nový,
pro kravky jen zbudovaný
vozík žebřinový;
na mezi pak bujně vzrostlé
drobnou sedmikrásou
dvě se kravky, Hvězda s Růží,
prosty jařma pasou.

Však co je to na mandelech,
na tom žitě zlatém,
před sluníčkem opatrně
skryto bílým šatem?
Je to poklad asi drahý
v snopy uložený,

že tam zírá ustavičně
oko mladé ženy,
je to poklad milý srdci,
jako oko skráním,
že se matka chví a bojí
každým větru váním,
každým hlasným slovem muže,
každou písní ptačí,
srnkou na své nohy skáče,
sotva dech jí stačí.

Co že je to? Kolébka je
plna zrn a květu,
Tomy, synka jedináčka
přibylého k létu;
synka, jemuž zlaté slunce,
květ a ptačí hlasy
motýle snů přivábily
na hedvábné řasy.
U mandelů žena stojí,
zvedá plenu hebce,
ozvaloť se polohlasem
dítě na kolébce;
její líce ruměni se,
slunkem oko září,
a již líbá jedináčka

do čela i tváří,
celuje mu malé rtíky,
přivíjí ho k boku,
jako by ho neviděla
nejméně sto roků.

Sotva dítko zulíbala,
čile, usměvavě,
u starého stromu sedla
v nejbujnější trávě
a již poklad udělený
z nebeského kraje
z prsu matky plným rtíkem
nové žití ssaje.

Přitulil se synek k prsu,
matka štěstím plála —
skrývala ho, by mu peruť
vánku nezavála
v líčka zorou malovaná,
v lesklý vlas a brvy,
a v ta ústka přizdobená
její vlastní krví.

Do růžova do sytosti
přizdobil dvou líček,

plným žitím kyprých ňader
malý andělíček
a popěvek sličné matky,
celování rtíků
na Tomkova víčka vábí
zlaté mušky sníků:

„Letí ptáci, noc je nutí,
sny a rosu na peruti,
v srdci písně nesou,
a my také sníků ždáme,
‚pipi‘ na ně zavoláme,
snad že mému potěšení
v kolébku je střesou.
Pojďte, chaso, proso máme,
hojnost zrnek nasypáme
maličkému zobu,
jenom pějte, křídlem vějte,
zrozeňátko uspávejte,
moje zlaté potěšení,
poklad můj a zdobu.

Za zrnéčka z mojí ruky
vložte drobné sny a zvuky
v duši dítka prostou,
snad z nich, až k nám jaro vkročí,

rosou nebe, slunkem očí,
kolem mého potěšení
samé růže vzrostou.

Snad mu budou vonnou snětí
útlé srdce ovíjeti,
kéž je prosta trnů!
Milý Bože, šetři robě,
já raději sama sobě
za to svoje potěšení
všecky v prsa shrnu . . .

Letí ptáci, v hnízda letí,
večer celá země světí,
utichly včel roje;
spi, děťátko; celý v zlatě
anděl strážce kolíbá tě,
spinkej, moje potěšení,
drahé dítě moje!“

Zase dítko mile dřímá
v lůžku zlatoklasém,
zase žena k muži svému
mluví polohlasem:
„Vojtěše můj, jak jsem šťastna,
věru, nevíš ani —

když se oko plesající
k synáčkovi sklání,
co mně všecko hlavou těká,
co mně kvapí duší,
jakým divným zvukem v ňadru
srdce vře a buší;
jak mu náhle křídla rostou,
kterak zpěvně výská
a ký živý pramen štěstí
z podbrví mi tryská.

Blažena jsem neskonale,
milý, drahý muži,
že se k dvěma našim srdcím
ještě třetí druží;
že Tománek naši mysl,
život náš i páže
pevněji než páter štolou
před oltářem váže."

Dala muži bílé ruce,
k dítku pohleděla:
„Smál se, slyšel's?" zašeptala
a zas dále děla:
„Šťastná jsem, a přece někdy
ňadro strachem chví se,

až zlá chvíle pro synáčka
náhle dostaví se,
až to poupě dětských rtíků
od svého dám prsu,
že mně zvadne jako lístek
na podrytém trsu!“

„Však proč napřed, milá Bělo,“
Vojtěch zahovoří,
„bujná hlava, měkké srdce
trápí se a moří?
K čemu, rci mi, na počátku
Tomáškovy pouti
při radosti takto sobě
smutně zasesknouti?
Do té doby mnoho vody
vezme proud a snese,
před vánočním hodem, myslím,
přece nestane se;
proč ti všecko k čelu stoupá
jako mladé víno?
Důvěřujme, milá ženo,
bude všecko jino:
přestanou se vory plavit
jako obyčejně,
panské práce bude mnohem

méně na ratejně;
před nouzí a tuhým mrazem
bude chýška skryta,
semleta a uschována
tato hrstka žita —
vůbec všecko příhodnějším
doma bude mnohem
a my Tomka odstavíme
s milým Pánembohem.
Mámť to věru, milá Bělo,
všecko vypočteno,
pohodlno bude pro nás
i pro naše věno,
naše Hvězda hojným mlékem
nahradí mu matku,
bude v ten čas, dá-li Pánbůh,
právě po telátku."

Stiskl Vojtěch ženě ruku,
šinul klobouk s čela:

„No, co říkáš, dobře-li je?"

„Právě tak jsem chtěla."

„No, tak vidíš, milá zlatá,
všecko se to spraví,

jenom dá-li Pánbůh štěstí,
pokoje a zdraví;
pokavade hospodaří
matička nám stará,
žádná nesnáz nahodilá
srdce nerozhárá,
žádná bída našich očí
strachem nezkrvácí,
klidně půjdem za svým chlebem,
za poctivou prací,
dítko bude opatřeno
dobře jako nyní,
u večer pak radost sedne
s námi v jednu síni.
Hůř mé sestře ovdovělé
s dítkem sloužit v statku,
má je pouze z polovice,
ono z půle matku;
chce-li žíti, jest jí v práci
trávit celou dobu,
hošek její strádat musí
od kolébky k hrobu;
a Baruška doufá, věří,
že se všecko změní —
nad důvěru v Pánaboha,
milá ženo, není!“

Konec bylo odpočinku,
oba zase v práci,
ale matka často k dítku
pozorně se vrací;
vrací se a hlavu kloní,
poslouchá, jak dýše,
a zas po svém díle spěchá
vesele a tiše.

Pohrabky jsou povázány,
povřísla je tuží,
mladá žena snopy zvedá
na vůz svému muži;
všecko všudy seřaděno
v žebřinách se kopí,
Vojtěch ženě upravuje
místo mezi snopy.

Upravil a dolů skáče,
k voji kravky spřahá:
„Nuže, s dítkem k vrchu sedni,
hospodyně drahá,
v otepích až uhostíš se,“
— opatrně káže —
„do klína ti dítko zdola
podá moje páže.“

„Půjdu, jen pár květů ještě
v poli urvu maně,
ku potěše Tomáškovi
v baculaté dlaně;
rád má hračkou chudobičky
s rožcem v jednom hejně —
pěkné jsou, viď? naše dítě
roste s nimi stejně.“
Vystoupila do úkrytu,
v loktech hýčká synka
a již cestou zvonek Hvězdin
na hrdle si cinká;
cinká, zpívá po úvoze,
po luhu a pláni,
že dal Pánbůh pilným rukám
hojné požehnání.

II.

Lidskou prací ustrašený
k horám den se kloní,
na pahorky, luhy, řeku
růže s hlavy roní;
chor je — rudou číši vína
žízniv k ústům nese,

zlatý vlas mu k čelu padá,
ruka se mu třese;
vypadla mu číše zlatá,
nechce píti více,
vínem zrudla na západě
nebes polovice.
Kolem lesů pobíhají
podvečerní stíny,
na řeku a třasaviska
lehly mlhy líny;
voda, tekouc ňadrem luhu
v rokytovém těsnu,
mluví, žvatlá, usmívá se
jako dítě ve snu;
staré olše při potoku
kvapný soumrak tlumí,
prostovlasou černou hlavou
noční zkazka šumí,
zelenavé ruce chvatem
bílé vlny lapou,
z lesklých dlaní ustavičně
hojné perly kapou.

Pokraj meze koroptvička
dopipla již mladá,
bludný stehlík plané růži

stínem na klín padá;
jako labuť osamělá
v plesa vodě siné
modrem nebes v lesklé lodce
družka noci plyne. —

Po rovině, po dolině
prázdno jednou chvíli,
z pole v cestu poletuje
motýl zabloudilý.
Ztichlo všecko, kře i stromy,
větřík lehl v stráni,
z veské kaple ozýval se
zvonek na klekání;
vzdychající jeho zvuky
o lehounké noze
pospíchaly s pozdravením
vzhůru po úvoze.

Stanul Vojtěch, s vozem stanul,
stáhl oprať v ruku,
potřísnilť by zvonek Hvězdin
zvěst těch svatých zvuků,
mísil by se v jejich vzkazy,
při nichž lid se modlí,

ozve-li se, vždycky Vojtěch
chvilku zbožně prodlí.

Prodlel zase, křižoval se;
žena s vroucím retem
„Zvěstování“ šepotala
hlavu nad dítětem,
modlila se, slza štěstí
z očí padla v tichu —
na luhu se rosa nesla
květům do kalichu.

Po modlitbě, po klekání
zase vozík v tahu,
vlídným slovem kravky nutí
Vojtěch k svému prahu:
„No, no! Hvězdo! proč tak dneska
zvolna tak a sklesle,
nevábí tě jetelinou
vyzdobené jesle?
A ty, Růže, netěšíš se
na jalůvku Straku,
jež ti hlavu na krk dává
doma při vazáku?
No, no, hatou, vzhůru šíje“ —
volá, bičem točí,

aby mouchy dotíravky
zahnal kravkám s očí.

A zas zvonek Hvězdin cinká
po luhu a pláni,
že dal Pánbůh pilným rukám
hojné požehnání.

V bílý dvorec vozík jede,
Vojtěch kravky staví:
„Zaplať Pánbůh! po žních máme!“
dí a snímá s hlavy,
pozdravuje starou matku,
matka k vozu měří,
spící dítko v lokty béře
na úlevu dceři:
„Kolébka je uchystána,
dej mi dítko chvíli,
však jste se s ním při mandelích
dosti potěšili.
Mně tu přece teskno bylo
při vší pestré práci,
srdce moje ustavičně
bez vás něco ztrácí.“

Vzala dítě, zulíbala,
na loktech je hýčká,

na novo se zaklopují
dlouhořasá víčka;
hlavičku to tíží, tíží,
v podušky se kloní,
zlaté vlasy na čelíčko
v pramenech se roní,
ručka volně po peřince
padá k jedné straně
a kytička chudobková
z baculaté dlaně;
babička však zpívá, zpívá:
„Spi, hlavičko zlatá,
už snů houfec kropenatý
po louce k nám chvátá,
pospíchá ti ku potěše . . .“
a za krátkou chvíli
v skráni drobné křepeličky
snů se popelily.

Vojtěch zatím vypřahuje,
kravky k žlabu vede,
Růži jemně hrdlo hladí,
Hvězdě čelo hnědé,
jetelinou obsypává,
směskem malých polí,
hrstku zrní přiměšuje,

vlažnou vodu solí
spravil, zvolna v jizbu kráčí
a již kolem stolu,
co se po den na vsi dělo,
hovořili spolu.

„Vše je dobře opatřeno,
moje milé děti," —
mluví matka — „od jalůvky
dolů ke kuřeti,
ve světnici, na záprsni
čist je každý koutek,
obě příze vybíleny:
osnova i outek,
vyprány jsou košilićky,
vymnuty jsou pleny,
pekelec a podezdívka
pěkně vybíleny,
vše je; zítra do chalupy
mohou přijít hosti,
schází-li co, udělá se,
buďte bez starosti."

Domluvila, trhla sebou,
ku polici běží:
„Ještě něco, milé děti,
tady pro vás leží;

*

za poledne starostova
dcerka to sem dala —
kam pak jsem to, milý bože!
asi uschovala?
Už bych byla zapomněla,
a co v tom, snad kvapí,
snad chtí páni vory plavit,
nežli vyschnou slapy;
či hodlají, pokud mělko,
spravovati vrata,
teď je k tomu ovšem doba
právě vrchovatá;
to neb ono na obsílce —
nevím, co tam stojí,
staré oko nechává již
písmo na pokoji, —
kam jsem to jen založila?"
A stařenka hledá,
až konečně z Nebeklíče
bílou blanku zvedá.

Rychle Běla lampu zžehla,
na stůl v koutě staví,
Vojtěch četl. „Pro tebe je,
milá ženo!" praví.
„Musíš z rána do městečka,

tak zde píšou páni,
k doktorovi dole v zámku
s Tomkem k očkování;
půjdeš tedy. Ještě dobře,
že je sklizeň v perně,
již jsem myslil, že jsou opět
jakés nové berně,
neb že na ten domek nízký
s prohnilými trámy
po závazku tři dni týdně
plaviti mi prámy;
činímť, jako otec s dědem
činil první doby,
co je v knihách, to již nikdo
jinak neurobí;
bez výkupu nejde zhola,
peněz také schází —
ba, ti páni vystavěli
kol nás plno hrází.
Domek náš je, a zas není —
chci-li dítku dáti,
jest mu rovněž jako otci
pánům pracovati.
O jiné však dnes tu běží,
cedulka ta dána
od hejtmanství, to jest jako

z vůle zeměpána;
půjdeš tedy, milá ženo,
já zatím v zad domku
okopu a vysázím si
pár ovocných stromků;
vyjdeš záhy; vše, co třeba,
vezmi pro mé kvítí,
o polednách mohu ti již
naproti snad jíti.“ —
Ale Běla hlavu kloní,
nemá k cestě chuti . . .
„Nač pomýšlíš?“ Vojtěch zase
k hovoru ji nutí.
„Nač pomýšlím? Ale, Bože!
na to malé tělo,
na své dítě — strachuju se,
aby netrpělo.“
„No, no,“ Vojtěch usmívá se:
„buď jen bez starosti,
malá bolest velkou plaší,
Bůh nás žalu zprostí!“

III.

Na tabulky oken klepal
růžový prst zory,

mladé ráno pohlíželo
Běle do komory;
však jí v loži nezastihlo,
popěvkem je vítá,
rozvlněné plavé vlasy
sčesává a splítá.

Spletla, vida! s milou tchyní
děťátko své koupá,
obléká je, zdobí si je,
u prsu je houpá,
na kolébku zase klade,
pak, že spí, jsouc jistá,
po vůli se doktorově
do městečka chystá.
Sváteční si sukně béře,
živůtek i plenu,
jak ji vídat u velký jen
svátek vystrojenu;
punčochy jsou vzorkovány,
střevíce jsou z laku,
temná růže lesklých stužek
na každém jich svlaku;
ústrojno je na ní všecko
od hlavy až k patě.

Posnídala, s Bohem dala
mateři i chatě.

Vojtěch Bělu vyprovází
před zahrádky dvéře,
pro město jí radu dává,
pro dům radu béře,
a když sobě s Bohem dali,
za vsí na tom chlomku,
k městu Běla pospíchala,
Vojtěch nazpět k domku. —

Před obydlím lékařovým
veský lid se těsná,
jako v jaře na pasece
vřes a tráva lesná,
pospíchalot k očkování
všecko po okolí,
byla síla žen a dětí
jako máku v poli,
matky různých vnad a tváří,
hodností i šatu,
od klobouků sametových
na holou až patu;
však co jich tu bylo koli,

tak pěkného těla
žádná k divu nepřinesla
jako švarná Běla;
nebylo tu také vnady,
také prosté něhy:
líce, jak by zora padla
na martinské sněhy,
oči, jako hvězdy v jaře
když se nejvíc nítí —
byla ona sama krása,
samo živobytí.

Do síně je zavolána,
přišla řada na ni,
ulekla se, zarděla se,
celou sličnou skrání.
Lékař též se pozastavil,
dlouho na ni zíral,
dvěma prsty na klenutém
čele brejle svíral;
usmíval se přívětivě,
chytl vousy brady
promlouvaje: „Milá matko,
vy jste prvně tady?
To je vaše jediňátko,
pravda, moje milá?

Živíte je posud sama?"
Běla přisvědčila.
„Hned to bude, sedněte si,
uvolněte tíži;
nebojte se, neštovičky
dítku neublíží,
na ručky i na nožičky
po dvou mu jich dáme,
snad se ujmou aspoň z půle,
nu, však uhlídáme!"
Co si lékař jehlu čistil,
zdřimlo dítko zase:
„Hle, to vaše holoubátko
jehle vyhýbá se;
nechce, však ho nevzbudíme,
lépe bude, matko,
necháme-li naposledy
ono holoubátko,
nemáte-li příliš spěchu,
lépe se to spraví."
Běla tiše přisvědčila
pokynutím hlavy.
Šla; však lékař: „K čemu venku?
Vždyť je místa všady;
než se vyspí, sedněte si
třebas u mne tady,

sedněte jen!“ . . . Běla sedla,
dítko v spánku leží;
jedenáctá odbila již
na zámecké věži . . .
Doktor mnoho vyptává se,
dlouho mešká Běla,
vše se vrací — ona posud
zpět se nevracela. —
Bylo brzy na poledne,
Běla v cestě sama,
temný stín se víc a více
krátil pod nohama;
ticho bylo v stráni, v lese,
ticho v dálném kruhu,
modlitbě jen děti učil
skřivan, básník luhů;
semo tamo na strništi
při ztraceném klásku
zvonil cvrček tajným zvonkem
letní svoji zkázku;
olše luhu stály němy,
proudníky a mřeny
hnalo slunce zlatým šípem
stromů pod kořeny,
potok hochy poškádlený
vzdorně zvedal pěstě,

když mu někde neúdolný
kámen ležel v cestě.
Sucho bylo na pěšině,
vlhko jenom místem,
klidno vše, jen břízy někde
šeptaly si listem.

Drsná cesta po úbočí
protáhla se Běle,
teplá rosa zjevila se
na rudnoucím čele;
pod plenou však Tomáškovi
na maličké tváři
krůpějky, jak kapky deště
vrchol trávy září.

Vršíku již dostoupila,
víska leží dole,
v sluníčku se koupá vůkol
zahrádka i pole.
Plny jasu pohlížejí
na ves černé oči,
jen pár kroků, také její
domek vstříc jí skočí.
Skočil. Ejhle, zelenou ho

paží sádek svírá,
z malých oken usměvavě
klid a radost zírá,
prostota si na práh sedla
ve kmentové plenĕ,
holubi se vyhřívali
střechy na hřebenĕ.

Ve Bĕlinĕ srdci mile,
když svůj domek zřela,
ze komůrky do komůrky
radost přecházela,
přecházela, tĕšila se,
teď si zrovna výskla;
Vojtěch vstříc jde, jeho ruka
její ruku stiskla;
z loktů Bĕly dítĕ žádá,
ta je sama nese:
„Pozor, setřeš neštovičku,
potom neujme se!“

Vešli v jizbu — Vojtěch s hlavy
vesel klobouk smeká:
„Ulož dítě, milá ženo,
sedni, oběd čeká.

Nechtěli jsme pojíst dříve,
o dvou jizba smutná,
s tebou, s Tomkem na kolébce
dvakrát líp to chutná."

IV.

Pejedli, hoch tiše dřímá.
„Nabumbal se, pane,"
praví Běla, „zimnici snad
velkou nedostane?"
„To to!" vece stará máti,
„dejte si přec říci,
jak neštůvky ujaly se,
již je po zimnici;
pověz raděj, jak se dělo,
kde jsi promeškala?"
A Běla se polohlasem
do hovoru dala;
chválí sobě, vypravuje
všecko pěkně shora,
jaká dobrá pořízená
byla u doktora,
jaký matek shon byl v městě,
jak se vůbec měla,

jak jí městská paní stará
Tomka záviděla;
jak ta paní nejstatnější
ze všech matek byla,
mladá, svěží: krev a mléko,
a přec nekojila.
„Bůh ví," děla, „proč se vzdala
toho štěstí asi?
Tím by věru neztratila
zdraví ani krásy;
ne však, raděj Plzeňačku
kojnou s sebou měla:
pěkné děvče, zavalité,
buclatého těla,
plných retův, oblé tváři,
švarná, jen jen kvetla,
dlouhé vlasy do dvou velkých
vrkočů si pletla;
vyšívanou bílou plenu
kolem hlavy svila,
vzadu peruť cípů zdobně
rozkřídlena byla;
krátké sukně do záhybů
těsnily se vzadu,
na hrdle jí velký peníz
visel pro parádu;

živůtek byl dykytový,
prošívaný v pase,
zástěra, s píď sukní delší,
v slunci měnila se;
krátký rukáv u košile
krajkou vrouben všude,
ve střevících lesklých vázly
nohy v tkani rudé,
stále se jí oči smály
jako zory laňky,
věru, vzor byl roztomilý
mladé Plzeňanky.

Paní stará hrda byla
mladou dcerkou svojí,
snad že také mladou kojnou
v jejím hezkém kroji;
vždyť je měla vystrojeny
pěkně, na vše strany,
krajky měla u peřinky,
pestré povijany;
vedla sobě nade všecky
vystoupivši z dveří,
třebas doktor hlavou vrtěl
při chorobné dceři.
Zle děťátko churavělo,

v stálém bylo kašli,
viděla jsem, když šly kolem,
slyšela, když zašly;
co panence asi schází?
má tak silnou matku,
nu, a při té kojné také
nemá nedostatku!“

A zas mluví o lékaři,
co jak radil komu
a jak v posled očkování
nechal sobě Tómu.

„Hodný je ten doktor, milý,
hlava polou sivá,
ale oko jako jiskra
na všecko se dívá;
jako blesk jsou jeho ruce,
vše u něho spěchá,
ústa vždycky přívětivá,
slova samá těcha;
u mne činil dvojnásobně:
sladkého dal vína,
ptal se, víc-li dítek máme,
já, že jenom syna.

„Je to tedy hošek?“ — „Ano!“
„Stár?“ — „Bude půl roku!“
„Aj, aj, matko, tenť vám roste,
jak říkáme, v skoku,
jako hříbek na výsluní,
přímo jako z vody —
no, a kdy ho odstavíte?“
„Na vánoční hody.“
„Teď kdybyste učinila,
stejné budou zdary,
jinak z něho ještě bude,
matičko, pan starý!“

A pan doktor usmíval se,
jak jsem radost měla,
„když mu Pánbůh požehnává“
jen jsem pověděla.

Pan doktor vzal Tomka k sobě,
rozvinul ho zkrátka:
„Máte, věru, milá matko,
vzorek Jezulátka,
hlavička jak makovička,
pěkná malá ouška,
a ty řasý velkých očí
jako zlatá rouška;

ústka jako malé poupě,
pěkné tuhé svaly —
Ježíška by podle něho
v Praze malovali."
A tak stále chválil dítě,
že jsem se až rděla,
ale v srdci celé slunce
radosti jsem měla.

Po tobě se také tázal,
jakého jsi zrostu,
kolik náš rod, kolik váš měl
dětských letorostů.
Jsou-li živi: otec, máti,
jakové jsou tváři,
čím se asi rozstonali,
a v kterém as stáří.
Odkud jsem, jak mnoho máme,
jaké naše jméno,
měl-li jsi svůj domek vlastní
a já jakés věno —
zkrátka: všecko vyptával se,
různé stavil léčky
a to všecko znamenal si
tužkou do knížečky.

Chtěla jsem mu líbat ruku,
nepřipustil toho,
co jsem dlužna, ptala jsem se,
on zas: „Hodně mnoho!
Co je naší povinností,
za to platu není,
ale přijďte, jestli chcete,
v době osmidenní . . .“
a zas rukou pohladil se
po temeně holém:
„Nebo u vás zastavím se,
až pojedu kolem;
pohlédneme, jak se dařit
bude dítku tomu,
tak, matičko, s Pánembohem!“
A já jsem šla domů.
Kráčela jsem cestou k mlýnu,
kamo potok bočí,
ramenem jež vzdychající
stará kola točí,
klokotal si, mluvil ke mně,
přes kameny skákal,
abych nohy občerstvila,
vábil mne a lákal,
ale já si nevšímala
různých jeho spádů,

ani olšin, v kterých z jara
ptactvo má svou svádu,
ani vření jeho proudu,
kterým břehy ruje
a jich trávu křišťálovým
skvostem přizdobuje;
potěšena celou duší
nesla jsem se k tobě,
loktuškou jsem ukrývala
svoje malé robě.

Průhonem chci namířiti,
kam se cesta stáčí,
tu mi v ústret pěkný párek
mladých lidí kráčí,
nejspíš, že to kněžna byla
se svým mladým pánem;
za nimi šel dlouhý lokaj
v šatě premovaném.
Samý hedváb byla paní,
pán měl černé šaty,
lokaj kaput žemlovitý
po samé až paty,
pod kloboukem s portou zlatou
hladká byla hlava,
manšestrové spodky byly,

vesta do krvava;
na rukou měl rukavice,
přesky na střevících,
pyšně sobě vykračoval,
stálý úsměv v lících.
Paní k pánu sklonila se,
šeptala mu cosi,
a již u mne: „Ukažte nám
svoje dítko!“ prosí.
Dívali se, hovořili
neznámou mi řečí
a pak zase česky ke mně,
jak prý mi to svědčí,
jak mám krásné, zdravé dítě
po líčku i vlase,
a že zcela podle tváří
matce podobá se.
Pohladila Tomka v líce —
spal, klučina malá —
a než zašli, bílý peníz
v peřinku mu dala.
Hodní, milí jsou to páni,
přívětiví věru,
zdali asi dítky mají,
syna-li či dceru?
ne-li, dlouho nepotrvá —

všimla jsem si v sledu,
že k nim něco maličkého
přijde na besedu;
Bůh ví, po čem srdce jejich
bude asi toužit —
s návrší jsem kolem zámku
zřela čápa kroužit.“

V.

Podzim. V síni přívětivo,
smutněji však venku,
brouci skrýši hledají si
olší při oddenku.
Na stromech již listí žloutne,
v luhu řidne tráva,
špačků houfec poletavý
kraji s Bohem dává;
pod břehy se hněviv dere
potok deštěm zpilý,
v suchoparech hlavu zvedá
naháč potměšilý;
na severu víc a více
mraků sbor se množí,

buřan plnou tváří duje
do trní i hloží;
smutně olše do potoka
hnědé listí střásá,
jenom rudý šípek ještě
leskne se a jásá;
kde sluníčko usměje se,
rázem v divém reji
těliska svá jehlovitá
komárové hřejí,
víří, hýří, v dál se šíří
zbojníci ti ručí,
kolujíce povždy stejně
známou píseň bzučí.
Semo tamo vylíhován
úhor hladkým pluhem,
křehot sivých vran se nese
strništěm i luhem;
na rozhonu při souvrati
v novém oraništi
pokrývá se mělký příhon
zakalenou tříští;
teskno, kam se oko nese,
teskno, kam se kloní,
ze svadlých jen stébel trávy
zádech mlh se roní.

V kraji jeseň nedočkavá
hbitě sobě vede,
na tajemném kolovrátku
bílé nitě přede
a ten divný kolovrátek
tak se rychle točí,
že od kola do všech koutů
ostrý vítr bočí.

Přede, přede ustavině,
přece sotva stačí,
na trav stébla, keře, stromy,
sivou přízi stáčí,
všecko všudy zamotává —
sever k tomu hvízdá —
i pod střechu vlákna motá
na vlaštovčí hnízda;
motá, až je zamříženo,
jeseň neustává —
rodný koutek malých pěvců
žalářem se stává.
Kéž by také zamřížila
zívající hroby,
do nichž se to lidské žití
zvolna všecko drobí . . .

Odpoledne za neděle
kol bílého stolu
v rohu sedí šťastní lidé
všichni pěkně spolu;
matička čte v Nebeklíči:
nábožno je stáří,
Vojtěch výsev znamená si
perem v kalendáři:
kolik dnů měl na ratejně,
kolik plavil vorů,
kolikrát mu po žních bylo
jíti na oboru;
co byl přijal, co byl platil,
co mu dluhem zbývá,
když něčeho nezpomíná,
vážně hlavou kývá.
Běla zatím ustavičně,
jak když niva kvete,
do karkulek pro Tomíka
rudé stužky plete;
punčošky mu k zimě chystá,
kabátky mu šňoří —
při děťátku, pravím ještě,
nikdo nerad spoří —
kmotřička co nadělila,
dávno k tomu stačí —

a zas Běla hrubší uzly
sklepává a tlačí.

Oči hocha zavřely se
dávno hodin tikem,
ale noha matky dále
kolíbá již zvykem;
na pecině trojbarevná
stará kočka přede,
pod lávkou pes mouchu lapá,
osud-li ji svede,
a ten, věru, stále svádí
a pes stále vrčí,
prstem-li mu Běla hrozí,
do kouta se krčí.

Nedaleko na silnici
kola zahrčela,
Vojtěch k oknu jak by maně
uklaňuje čela;
od městečka kočár jede,
víc a víc se blíží,
premovaný na kozlíku
kočí stranou shlíží,
sluha sedí vedle něho
a to jeho páže

ku vesnici od silnice
úvozem jet káže.
Jedou k domku Vojtěchovu.
Kam pak jedou asi?
Stojí! — Z vozu vystupuje
pán s šedými vlasy.
Na očích má okuláry
z červeného zlata,
lokaj vrátka otvírá mu,
dvorečkem pán chvátá.

Skáče hafan z pod lavice,
vrčí, kňučí, štěká,
marně hbitou rukou brání
Běla, hosti čeká;
Tomík zplakal na kolébce,
máť ho na klín béře:
„Zas štěkotem dítě zbudil,
otevřte mu dvéře!“
A když mu je otevřeli,
na dvoře je letem,
zatím kočka na pecině
shrbila se hřbetem,
protáhla se, umyla se
mýdlem skrytým v noze,

venku starý soudruh její
štěkal na úvoze!

Zaklepáno, zavoláno,
všecko tiše čeká —
a pan doktor prostřed dveří
hladký klobouk smeká,
za ním pes však ustavičně
na černém je fraku,
marně Vojtěch odhání ho:
„Půjdeš, nezdvořáku,
lehneš!" a zas k doktorovi:
„Kňučí, již vás čichá,
jakmile si usednete,
hnedle bude zticha . . .
No, no, jdi! Již uchlácholen,
dal si přece říci,
opět na své staré místo
lehá pod lavici."

Doktor zase: „Pozdrav Pánbůh!"
v laskavém di zvuku.
„Zaplať Pánbůh," vece Běla,
chtíc mu líbat ruku;
on však brání: „Nechte přece!
Jak se máte? rcete!

Jdu pohlédnout na Tomáška,
snad ho ukážete?
Věru, klučík roztomilý,
rty jak by mu hrály, —
no, a jak pak neštovičky?
pěkně asi zrály?"
„Tuze pěkně, dokonale!" —
„Vida, to mě těší . . ."
A pan doktor pohladil se
na průsvitné pleši,
šinul brejle v klenbu čela,
sáhl dítku k lebce,
teménko mu zkoumal, hladil
přítulně a hebce,
hošík právě probuzený
chytil jeho ruku
a pan doktor laškoval s ním:
„Pustíš, pustíš, kluku!
Z tebe bude silák ňáký!
Vyrosteš-li zdarem,
nejtěžší ti palaš připnou,
budeš kyrysarem!" —

„Chraň nás Pánbůh!" vece Běla,
„nechci myslit na to,
a kdyby měl kolem límce

trojnásobné zlato,
nechtěla bych!“ Ale Vojtěch
slovo vposled vloží:
„Inu, inu, být-li musí,
staň se vůle boží!“

Se stolu co Vojtěch zatím
zápisky své loví,
zástěrou máť židli čistí
panu doktorovi;
nutí, prosí, aby sednul,
on pak jako maní:
„Ovšem, abych hošíkovi
neodnesl spaní;
vy však také přisedněte,
jsemť vám pravý mořil,
nejdu s krku, pokavad bych
s každým nehovořil;
dříve mi však dovolíte
k opláknutí prachu,
jenž mi cestou v hrdlo skočil,
vypít pohár nachu
staré, dobré mělničiny,
každému jeť líkem —
slyšíš, Jene,“ volá sluhu,
„je tam za kozlíkem;

přines nám ji se zákusky,
které s sebou máme,
ať ten vzácný boží dárek
řádně ochutnáme."

Už se víno v sklenkách chlubí,
už vše hrudí hřeje,
a zas doktor: „No, Vojtěše,
pijte, výborné je,
stále ovšem zdrávo není,
svěžest ducha míjí
víc než tomu, který nikdy
vína nepopíjí,
ale časem ducha křísí,
stará krev jím mládne . . .
no, jak chutná?" — „Trpké zprvu,
ale pak jen sládne!
Plíseň je však pomíchána
s onou šťávou rudou!"
„Plíseň? to, to! příchuť ona
révy jesti půdou,
totě známka nejvzácnější,
jíž se víno skvěje,
no, a potom neobtíží,
ale pěkně hřeje.
Je to zvláštní dárek boží! . . ."

Popíjeli lehce,
babička též přihnula si,
jenom Běla nechce.
Doktor nutí: „Nebojte se,
také vám se hodí,
matce, která přikojuje,
sklenka neuškodí,
ostatně snad lze vám Tomka
odstaviti snadno!“
Na to Vojtěch: „Chtěl jsem také,
není prý však radno;
žena nemá pomyšlení,
posavad se bojí,
že jí Tomek při odstavu
zdravím neobstojí.
Všecko lidské domlouvání
pádí kolem planě,
na srdce si dítě tisknou
její bílé dlaně;
hned má oči plny rosy,
ukloňuje hlavy,
a Barušku, sestru moji,
příkladem nám staví.
‚Hleďte,‘ říká, ‚nuzuje se
posavad den ze dne,
v práci dítě s sebou nosí,

v noci k němu sedne;
nemá nic než holé ruce,
Bůh dal zdraví pouze,
ale dítě nepoznává
hladu přec ni nouze.'
Nepoznává?" Vojtěch ruče,
„vím to, drahá, lépe;
častokráte ostýchavě
o groš u mne klepe,
dám, co mohu, dávám ditku
chudší sestry — vdovy,
vlastně to náš Tomek dává
svému bratránkovi;
před týdnem však, tak mi děla,
odstavila dítě,
přesvědčíš se, dobrý příklad,
myslím, utiší tě!"

„K zlému příklad málo svědčí,
říkáš, milý muži;
neučiním! Větší prací
ženy hruď se tuží;
přečkala jsem léto celé,
přečkám jeseň taky —
neodstavím, pokud zimní
neztratí se mraky;

až si slunce luhem skočí,
učiním vám k vůli,
teď bych raděj' vyrvala si
z ňader srdce půli! . . ."

„No, to svědčí mladé ženě,"
zase doktor, „věru,
v zimě však je vykonati
též věc tisíceru;
mnoho dítě nedostane
po takové práci,
často s matkou dětský život
do hrobu se kácí;
buďto že svou sílu pouze
dítku zachováte,
anebo mu za náhradu
dojnou kravku dáte."

„Bože! trávit bez podělku
nelze," Běla vece,
„jsme teď čtyři, peněz není,
a chcem žíti přece.
Co tu dělat? při vší práci
nevíme kam kudy —
i své dítě mořit musí
takto člověk chudý."

„K čemu mořit, milá matko,"
doktor rychle těší,
takých drobných záhad hejna
osud různě řeší . . .
ale pijte přece, pijte!
nu, babičko, k stolu,
na šťastnější všechněm chvíle
ťukneme si spolu . . .
Tak, tak! . . . Ale na mou milou,
mám to, poslechněte,
navrhnu vám něco, pěkně
uvažte a rcete."

Poposedli blíže k stolu,
uklonili hlavy,
v loktech matky hoví sobě
Tomek kadeřavý;
usmívá se, protahuje,
usmívá se znova,
snad že touží pochopiti
doktorova slova.

„Návrhem svým," vece doktor,
„vás mám na zřeteli,
svolíte-li, dobře bude,
hůř však, nechcete-li:

kravku domů dostanete
k živobytí hochu,
pěkné prádlo, každý týden
deputátu trochu,
a plesnivý zlaťák denně
mimo živobytí,
na zámku-li u děťátka
chcete kojnou býti.
Tím se dítku uchováte,
hošíka pak světu,
vždyť ho kojit nebudete
k druhému až létu;
budetę mít hojnosť všeho,
odvyknete zlému,
dítě taky; z peněz potom
pole koupíte mu;
však tu třeba odhodlání,
kněžna po vás touží,
a čáp s dítkem dnem i nocí
nad zámkem již krouží,
nuže dítko při hojnosti
odstavíte hravě,
a co dál, to k zahození
také není právě."

VI.

Nepokojna se židlice
Běla vyskočila,
bledla hned, hned v bílé tváři
krev se vyproudila:
líbá dítko, k srdci vine:
„Uchovej mne, Bože,
na žhavé bych hlavu kladla
Záhořovo lože;
hodláte mne rozpáčiti
v úmyslu a vůli,
však já přece neopustím
dítka stříbru k vůli,
mrzko bych je zaprodala
strádání — snad smrti —
chraň nás Pánbůh všeho zlého —
ne, ne!“ hlavou vrtí.

„No, jenom se nehněvejte,
nátlaku zde není,“
dí zas doktor, „nabízená
staň se; bez nucení;
nechci první zrovna snítku
lámati vám z trsu,

ale Tomík právě dozrál,
odvykejž si prsu.
Kdyby dítko pro slabotu
nebylo snad k tomu,
nic dojista neříkal bych
vám a pranikomu,
ale takhle, milý Bože,
což pak vás chci klamat?
Jako rys je Tomek, silák,
skály může lámat!"
„A já přec ho neodstavím,
Tomík je mé zlato!"
volá Běla, „neprodám ho
za to, ani za to!"

„Ale, Bělo," Vojtěch zase,
„což to prodej jaký?
Není! Nikdo nenutí tě,
stojím s tebou taky;
pan doktor jen navrhuje,
ptá se a nic více,
pro zámek se najde, Bože,
kojných na tisíce;
shrne se to ze všech koutů,
snad i z městských rodů,
ty máš návrh za neštěstí,

jiný za výhodu;
vždyť tě nikdo mořit nechce,
zde jsi pod svým krovem,
já — vždyť znáš mne — nebudu tě
nutit ani slovem.
Staň se po tvé vlastní vůli,
jak ti srdce káže,
teď mám dvě, z dvou pro Tomíka
čtyři budou páže;
což na tom, že porouchåno
posavad to jedno —
bylo-li, vždyť nebude nám
věčně věkův bědno;
pro takové maličkosti
nebude nám sporu,
však já přece umím řídit
třeba dvacet vorů;
až mi stáří šíji shýbne
kraj matičky země,
podepře mne Pánbůh synkem,
synek zastane mě."

Při těch slovech vzdychla Běla,
zbledla v sličné tváři,
za to oko doktorovo
stopilo se v záři;

odkašlal si, zapil vínem,
záda na lenochu:
„Pijte, co s tím dělat budem,
pijte ještě trochu,
lok jen, pokud bublinkuje,
v korálky se sbírá,
zaplašte jím, co vás hněte,
uduste, co týrá.“

Zavdala si stará máti,
na stůl staví sklenku:
„Vždyť to všecko pořídíme
nějak ve přístěnku;
nějak bylo, nějak bude
z Boží vůle,“ praví,
„bez té lidem neupadne
ani vlásku s hlavy.
Přičiním se, utužím se,
ať jsem babkou třeba,
všem nám bude pro domácnost
oděvu i chleba.
Na jaře se všecko změní,
hoch odvykne matce,
a mně také svěžest vzejde
v šedin jinovatce;
co jsem dříve učinila,

Běla vynahradí —
udělej si, milá dcero,
jak ti srdce radí;
rozmysli si, uvaž pěkně,
neníť bez potíže —
každému je nésti světem
břevno svého kříže;
nesmíme se ohlížeti,
kde a jak nás tlačí,
proto říkám: ať se stane,
jak sám Pánbůh ráčí;
nestýskám si, nenaříkám,
nelámu si hlavy,
zajíček kde vylíhne se,
hodí Bůh víc trávy."

„Vidíte, a přec, má zlatá,"
praví doktor běžně,
„tak, jak díte, nestane se —
při mladistvé kněžně!
Příroda jí odepřela
toho, vám co dala:
nesmí kojit; tím by sobě
rubáš přichystala.
O život tu běží dvojí:
o její i dítka,

mezi oba vedrala se
osudu zlá plítka.
Přál bych to té mladé paní,
je tak hodná, milá,
s všemi jedná, jak by s nimi
z jedné chyšky byla;
vždy se chová pěkně vlídně,
plna upřímnosti,
ke služebným jako k družkám,
ke mně jako k hosti . . .“

„Hodná, vzorná! . . .“ Běla vpadla.
„Znám já paní onu,
ta to byla — pravili mi —
ondy u průhonu
k polednímu; šla jsem od vás
z toho očkování;
Bože, vždyť je pouhé dítě
ubohá ta paní!“

„V tomhle ano,“ doktor zase,
„jestiť příliš mláda,
taká matka při děťátku
letmo zdraví strádá;
náhradu jsem hledal dítku —
kněžna se již čeká —

ale marně, musím jinam —
čas jde jako řeka; —
pojedeme o kus dále
vyhledávat líku,
mám tu jiné matky ještě
ve svém zápisníku;
ale pro vás, milá Bělo,
mám jen jednu radu:
kojíte-li, kojte řádně,
ostatní buď vzadu;
cvalíka-li odstavíte,
štědře přejte všeho,
vaše kravky snadno zmůže
zdravá lačnost jeho!"
„Utrhnu si od úst, pane,"
Běla zas — „nechť v muce
dílem nohy uběhám si,
upracuju ruce . . ."
„A my též!" dí Vojtěch s matkou,
„staň se, jak Bůh velí,
na voru jsem častokráte
nejídal den celý,
pil jsem pouze vodu z řeky,
na tvrdých spal kmenech,
stýral jsem se, když mně prámy
vázly na kamenech . . ."

„A já nikdy," vece matka,
„jídla nevzpomenu,
pokud visí na přeslici
jakés vlákno lenu;
nu, vždyť všecko přestojíme,
bude-li jen zdraví . . ."
„Při takovém odříkání?"
rychle doktor praví.
„Důvěřujme!" Vojtěch zase,
„mám teď síly za tři,
zmozolím se, aby Tomek
dostal, co mu patří;
snes' jsem mnoho, snesu ještě
bez hluku a sváru,
však on Tomeš pomůže mi
jistě někdy k stáru;
budeme se tužit všichni
spolu v bázni svaté —
proto snad se, vzácný pane,
na nás nehněváte?"
„To, to! Proč pak?" zase doktor
vážnými dí slovy,
„proto přece nepůjdeme
ještě k rychtářovi?
Nenaléhám, nechcete-li,
nestropíme hněvu,

nevidíte zrna v slovech,
vidíte jen plevu;
přestaneme, pozoruju,
že vás návrh moří,
z toho, doufám, mezi námi
spor se nerozhoří.
K čemu? Víte, řeč se mluví
a pan páter káže,
zůstaneme, čím jsme byli,
podáme si páže;
chtěl jsem, aby dítě žitím
nebylo vám třeno,
návrhem mým mohlo vše být
dobře opatřeno,
prospěl-li by hošík v škole,
byl by nejspíš asi
vydržován na studiích
ze knížecí kasy;
štěstí vaše dospělo by
ku většímu zdaru,
kdyby místo voraření
výstavnou měl faru,
kdyby dostal péro k psaní
místo rýče k cestě,
nebo třeba — jako já jsem —
doktorem byl v městě.

Jistě by vám štěstí přálo,
kdybyste jen chtěli,
ale vy jste na budoucnost
zhola zapomněli . . .
Hoch bude, čím otec býval,
a jak u vás zvykem,
dědičným jak každý jiný
v domku nájemníkem . . .
Teď však půjdu s Pánembohem,
ovšem líto je mně . . ."

„Počkejte přec — vzácný pane,"
vece Běla temně,
„pojednou mě cosi v srdci
vpřed i nazpět tlačí,
mám, či nemám? — nevím posud,
ale jest mi k pláči."
Při těch slovech do myšlenek
tůně padla Běla,
k domovu ji srdce nutí,
k zámku úsvit čela —
dlouho myslí, uvažuje,
potom rychle vstane:
„Nuže, k vůli Tomíkovi
poslechnu vás, pane,
rád-li totiž Vojtěch svolí

a má stará matka,
abych chůvu na vrub vzala
svého zrozeňátka —“

„Zrovna vhod, má ženo zlatá;
avšak čemu služku,
máme-li už koho vzíti,
myslím na Barušku;
jí i nám tím pomoženo,
prosta bude nouze.
Tomka věrně opatřiti
může ona pouze;
chceš?“ — „Ba ano, s Pánembohem
bude bez ústrku!
Vidíš, teď mi jedním rázem
padl kámen s krku!“

„Snad že je v tom vůle Boží,
dcero moje milá,“
vece matka, „na tvém místě
též bych učinila;
za peníz, jejž obdržíte,
koupíte si nivu,
sypáním a kravkou Tomek
dost má na výživu;
já Vojtěcha odstavila

dřív než po půl roce,
no, a Tomík může-liž mít
statnějšího otce?“

Při tom matka usmála se,
syn se usmál taky,
doktorovi jiskřily se
temnosivé zraky.
Jenom Běla hocha tiskla:
„Už tě v rodném domku
musím tedy zanechati,
Tomíčku můj, Tomku!
Ale často spatříme se,
snad že týdně asi . . .“
a bohaté slzy tekou
s dlouhé její řasy. —
Doktor na to: „K čemu slzy?
Sama dobře víte,
že to svoje potěšení
častěj uvidíte,
třebas týdně nebylo to
ani v týdnu dvojím . . .“
„Tak? že ne? to, milý pane,
v slovu nedostojím!
Za tři týdny aspoň, myslím,
pustíte ho k matce?“

„Nevím! Ale aby jednou
konec bylo hádce,
na měsíc to umluvíme,
jináče již není,
rozčilení mysli škodí
kojné při kojení;
vždyť bude hoch zaopatřen
jak při dvorském kvasu;
snad i otce uvidíte
též od času k času,
přivezou ho na kočáře
až před panská vrata,
a tak bude vaše radost
vždycky vrchovata!“

„A kdy musím z domu?“ — „Myslím,
zítra odpoledne,
lépe dříve . . .“ Matka pláče,
Běla v tváři bledne. —
„Vzmužte se přec!“ Běla kvílí,
ale doktor stranou
nový dukát na stůl klade:
„Toto na zavdanou;
hned, jak domů přijdu, pěknou
kravičku vám hbitě
z knížecího pošlem dvora

pro to vaše dítě;
odstavte je bez prodlení,
chystejte se ruče,
kdo ví, jestli čáp už dneska
v zámku nezatluče;
zítra bude panský kočár
před vaším zas domkem,
rozlučte se jenom klidně
se svým statným Tomkem!“

Podal ruku po pořádku,
každému dle stáří,
potají cos domlouvaje
ještě hospodáři;
na předsíni hladký klobouk
na lysé dal čelo,
do vozu sed' . . . a vše zase
k zámku ujíždělo, —
Vojtěch ještě chvíli venku
na záprsni čekal —
volal psa, ten ustavičně
za kočárem štěkal;
snad se durdil na doktora
jako dřív i nyní,
že přemluvil hospodáře
s mladou hospodyní. —

VII.

S Bělou náhlá pojedenkrát
udála se změna,
neplakala nad hošíkem,
stála jako pěna,
až konečně jako ve snu
rudým děla retem:
„Nebudeš mi otročiti,
lehčej půjdeš světem,
nebudeš mi nouze tříti,
vím, co otec zkusí,
peprnou-li panskou práci
před svou konat musí;
nebudeš ty pole orat,
ani v bouře sporu
po zvlněné řece svážet
hrubé klády voru;
pro tebe jsem učinila,
pro tebe, mé děcko,
pro tebe jsem krev svou dala,
pro tebe dám všecko;
hajej, dadej, dítě zlaté . . .
Bože, zbav je trnů,
já jich raděj stonásobně
do své duše shrnu.“

Tišej bylo na chalupě
nežli Vojtěch tušil,
neklid srdce hlasitější
na hruď nezabušil;
kradmo půlnoc k ránu spěla,
a hned na úsvitě
požehnala, odstavila
Běla svoje dítě;
neplakaloť, že na místě
obvyklé své dávky
teplé mléko dostávalo
od švýcarské kravky.

Těšila se Běla klidu,
chystala si šaty,
ale Vojtěch bez potuchy
vytratil se z chaty,
od domova ubíral se
s vyjasněným okem,
do vesničky naprotější
spěšným kráčel krokem,
a než stromův u silnice
stín se půldnem zkrátil,
s Baruškou a s jejím dítkem
k chalupě se vrátil.

Velké bylo potěšení
pro Bělu i matku,
když jim jako v zavolanou
přišla pomoc v chatku.
Vojtěch šťasten usmíval se
v blahém srdce vření,
že upravil ženě svojí
milé překvapení.
Ta mu kolem krku bílé
ovinula ruce:
„Zaplať Pánbůh, zlatý muži,
konec bude muce!“

„Zůstaneš tu tedy, drahá,
matkou na mém místě?“
Barušky se Běla ptala,
a Baruška: „Jistě;
jenom na mne spoléhejte
vždy a se vším všudy,
od srdce vám odpadnětež
starosti a trudy;
vám i mně je pomoženo —
Bůh to již tak řídil;
překážkou co v cestě bylo,
vyrovnal a sklidil.“

Což tu bylo objímání!
Běla rozechvěta
se švakrovou, jakoby jí
neviděla léta;
ukazuje, vysvětluje,
co jak bude s Tomkem,
až jí bude loučiti se
se síňkou a domkem.

„Měj jen děti na starosti,
aby byly zdrávy,
maminka a Vojtěch spraví
stodůlku i krávy,
ty dbej dětí, nechoď od nich
v noci ani ve dne,
a Tomkovi dávej mléko
vždycky od té jedné,
pomalu ho budem taky
zvolna přikrmovat . . .
ale Bože, jak pak budeš
své i moje chovat?“

„Inu dobře! Moje sedká,
je tak naučeno:
Vítouška dám do postele,
tvé pohýčkám věno,

pomyslím si, že jsem stejně
matkou jim se stala,
však si mnohá po dvojčátkách
zdárně přichovala!“

„Obtížno však bude přece!“ —

„K čemu nepokoje?
nejdřív tvé mi na starosti,
pak teprve moje;
půlletem je Vítek starší,
a to vydá mnoho,
chápe všecko, ztichne v pláči,
dím-li: nechej toho;
ošetřím ti chovanečka,
jen se nermuť více,
uhledím ho jako vlastní
oka zřítelnice;
Pánbůh také dopomůže,
zdraví dá a sílu —
ostatně chci také jinde
přihlížeti k dílu;
nestarej se! Uchystej se,
nežli slunko sedne,
snad pro tebe podle všeho

přijdou odpoledne,
no, a potom všecko na mé
srdce vlož a páže . . .“

Vojtěch vzdychl, Běla vzdychla
a již šaty váže. —
Modré nebe nad vesnicí
potáhlo se mraky,
všude k dešti chystalo se,
v srdci Běly taky;
ústům zvolna ubývaly
hovornější hlasy,
ale za to krápalo již
z přiklopené řasy.

Blýskalo se od severu,
mrak se honil s mrakem,
bouře nebem pobíhala
s vytřeštěným zrakem;
v každém oku žhavých hadů
smečka smýkala se,
sjel-li jeden bleskem dolů,
zlíh' se druhý zase;
tyčil hlavu, skotoučil se,
první nade všemi,

ovinul se kolem mraku,
střemhlav letěl k zemi.
Bouře oči vyvalila,
stáhla černé brvy,
skráně zprvu olověné
podlily se krví;
z nebesklonu k nebes vrchu
děsnou rostla hlavou,
levou peruť výš-li vznesla,
k nohám kladla pravou;
poháněla svoje tury,
by se rvali čely,
ti na sebe v zajíkání
rázem doráželi;
řvali, že se hory třásly,
ohně z nozder metli,
sotva vichrem oddechnuli,
hned se nově střetli.
Bouře turům chechtala se;
na zběsilé pouti
žertem stromy vyvracela,
za vlas rvala proutí;
do vln peruť ponořila
stále kroužíc v kolu
a když křídly zavládala,
déšť se hrnul dolů.

Hrnul se a hrne znova,
bouře hněvem zpita,
mraky, kde se jaký jeví,
v jedno stádo chytá;
strašlivo, kde zkosmatělou
hlavou zpupně třese:
s pláčem řeka děti svoje —
vlny — na břeh nese,
ale ony nazpět skokem
na srdci jí leží —
leč již zase matka s pláčem
k břehům s nimi běží;
na pole je v brázdy klade,
na luhy a lada . . .
a bouř stále neustává
a bouř stále padá.

Čím víc krajem množily se
kapky mračen shory,
tím víc Běle jasnily se
potažené zory,
a když ze chmur nedohledných
průtrží se lilo,
již to její krásné oko
ranní hvězdou bylo.
Proč? Aj, Běla těšila se,

za takého deště
že zůstane panský kočár
v zámku přes noc ještě,
že užije Tomka svého
odpůldne i ráno —
a zas sedli, hovor vedli,
cesty málo dbáno!

Hovořili. Běle z ňader
vymizely strachy,
do tabulek krápalo to
bohatými hrachy,
příval hnal se po úvoze
pokaleným slapem,
dvoru štěrk byl na půl stopy
vymlet pod okapem;
v oraništích bahno stálo,
ztopeno půl obce,
sterou rýhou tekla voda
s protějšího kopce;
jindy Běla smutnou byla,
dnes však smutnou není:
„Nepřijedou!“ — Člověk míní,
ale Pánbůh mění!

VIII.

Liják ustal, vybralo se,
rozprchla se mračna,
jako v zimě po zaváté
pláni havěť lačná,
nebe sem tam jasnilo se
pod peřestým mrakem,
jenom blesk se ještě kmital
rudožhavým drakem.
Z trhlin nebe tu i tamo
ztopenému luhu
sluníčko se vysmívalo
z oblak světlých pruhů;
vysmálo se, ukrylo se,
samé žerty kuje —
silničku i průhon celý
voda zaplavuje.

V světlém nebe okamžiku
Vojtěch z okna zírá,
jeho pole na poříčí
povodeň je širá,
řeka na luh rozbíhá se,
strne, zase couvá,

valem voda vlny valí,
hněv jí ňádro zdouvá;
břehům písku přihrnuje,
oblázků i rmutu,
vyhazuje plné hrstě
nalámaných prutů;
stezky není vidět v poli,
nikde živé duše,
všecko šťastno, že lze klidně
poseděti v suše;
není vozu ani pěších
nikde v celé cestě,
rolník v dál se nevypravil,
měšťák zůstal v městě;
silnice je rozemleta . . .
kdož by dnes jel po ní,
nemusí-li. — Však co je to? —

Tiše! — Řehot koní.
Slyš! vždy hlasněj ozývá se,
od zámku se blíží,
kočár to však není jistě,
vůz snad s hrubou tíží. —

Také Běla k oknu měří,
poslouchá a tuší . . .

Hle! Hle! . . . povoz uviděla,
žal jí proběh' duší;
černý kočár, krytý zcela
ze předu i strany,
ve spřežení s pyšnou hlavou
komoňů pár vraný;
všecko všudy zastříkáno
od koles až k víku
i ten kočí se svým druhem
výše na kozlíku.
Viz, jak jedou! Jako kdyby
strhat' chtěli koně,
voda smrští před kočárem,
skáče ve průhoně;
déšť se hrne z mračen dolů,
kal nahoru zdola,
po nápravy do kaluží
zapadají kola.
Nedbá kočí, nedbá sluha,
přímo k domku míří,
Běla křikla: „Už jsou tady!"
strast jí čelem víří,
„Tedy přec? já přenešťastná!"
a zas činu pyká,
ale Vojtěch pamatuje:
„Činíš pro Tomíka!

Nebude mu aspoň v žití
strádat' těžkou prací . . ."
a Běle se jedním rázem
zase poklid vrací.

„Setři slzy!" těší matka:
„Pláčem voláš sýčka,
nač? Baruška věru pěkně
synáčka ti hýčká;
všecko dobře bude zase,
a my všeci šťastni . . ."
Kočár stanul — Běla ztichla —
obloha se jasní.

Loučila se Běla s dítkem,
s mužem svým a matkou,
se švekruší, se slípkami,
s kravkami a chatkou;
stokrát hocha zulíbala,
s lůžka zvedala ho:
„Dítě, dítě! nikdo neví,
kterak jsi mi draho,
neví, aniž vědět bude
myšlenek mých tíže,
srdce svoje dávám tobě
svatou známkou kříže . . ."

Křížem dítko znamenala
na klenuté skráně:
„Opatruj vás, ostříhej vás
tady anděl Páně,
ochraň vás tu všecky spolu
svatá Boží ruka,
ale nikdo, nikdo neví,
jak mně srdce puká,
ale nikdo, nikdo neví,
jak mně stále k pláči! . . .“
Vybrala se ze světnice,
na dvoreček kráčí . . .

Smutná stoupá do kočáru;
Vojtěch s matkou venku,
švekruše jen s dětmi trvá
klidně ve přístěnku;
ještě zpět chce Běla k dítku,
ale matka brání:
„Jdi, dušičko, každý pohled
poznovu tě zraní.
Odhodlej se s Pánembohem —
tak, tak, milá dcero,
abys raděj v městě byla
hnedle bude šero,
liják zrovna na spadnutí.

rozžehnej se vlídně,
vždyť nejedeš konec světa,
ani k branám Vídně,
viď, Vojtěše?“ — „Pravda, pravda,“
Vojtěch matce hoví,
„vždyť to činí všecko pouze
k vůli Tománkovi.“

Utřela si kalné oči,
dvířka vozu hledá,
však už lokaj otvírá je,
Bělu dovnitř zvedá;
Běla nechce; nevzpomáhá,
lokaj nepřestává,
na krk šátek, na nohy jí
liščí kožich dává;
usmívá se potměšile —
rázem zavřel dvéře,
a již Běla uhoštěna
vozu v pološeře.
Ke kočímu lokaj sednul,
do pláště se krčí.
„Na!“ vzkřik' kočí, komoň frká,
a již kola hrčí;
jako bleskem cestou letí
zápřež panských koní,

marně Běla z okenečka
nazpět hlavu kloní,
marně drahých vykukuje,
marně s Bohem volá,
tajná křídla mají oři,
tajná křídla kola;
zas kal cesty vzhůru stříká
od koles až k víku,
nedbá lokaj, nedbá také
kočí na kozlíku,
jazykem si o ponebí
lupá, nutí koně;
voda smrští před kočárem
skáče ve průhoně.

Vojtěch s matkou na záprsni
domku stojí ještě,
se slzou se v tváři mísí
bludné kapky deště;
stále hledí za kočárem,
v dumách tona celý,
jakoby mu v černé rakvi
štěstí odváželi;
zírá všechen zarmoucený,
jak kůň dále kluše,
sem tam chodí po dvorečku

jako bludná duše;
ženu těšil, hůř však nyní
jemu v levém boku,
vždyť jí v síni neuvidí
po celý čas roku . . .

V panském zámku ticho vládne,
veselo však přeci,
dcerušku tam přines' v soumrak
čáp na bílé pleci;
všem, kdo panstvu na obsluhu,
nohy jenom hrají,
z vikýřů a z věžních oken
drobné vlajky vlají;
od vrcholu táhlé věže
velký prapor visí,
stálým vláním v praporečků
pohovor se mísí;
v oknech dolů spuštěny jsou
husté žaluzie,
nádvoří a cestu k zámku
hojná sláma kryje;
všecky schody, všecky chodby
koberců jsou plny,
aby hluku neroznesly
vzduchu kvapné vlny.

Přijel kočár na nádvoří,
komoň slámu depce,
lokaj dvířka otevírá,
nemluví, jen šepce;
starý doktor po širokých
schodech měkce kluše,
k Běle běží: „No, jste tady?
Dobře, milá duše;
děťátko je vykoupáno,
princezna to hezká,
spí! — Jste zdráva? uvidíme,
kojit vám už dneska!
pojďte, pojďte, moje zlatá,
vizte dítko svoje . . .“
Potom služkám: „Kojné jídla
dáte do pokoje,
kuřátka i koroptvičky,
vůbec hojnost všeho,
víno žádné, za to větší
džbánek plzeňského;
avšak dříve — zapomněl jsem
při tak kvapném reji —
teplou lázeň s panským prádlem
rychle upravte jí! . . .“
A zas Běle přívětivě
domlouval až něžně:

„Jděte, pak vás představíme
choré paní kněžně;
netajte se, jak to bývá,
nikdy věcí spornou,
se zdravím vždy ke mně spěšte,
s jiným na komornou,
jedno ta má, druhé ona,
vše stane se hbitě,
jenom vždy jak o své dbejte
o knížecí dítě.“

IX.

Když se kněžna pozdravila,
chystalo se k hodu,
všecko panstvo sezváno je
dálném po obvodu;
co tu hostí přicházelo
přes knížecí prahy,
dcerušku sám arcibiskup
pokřtíti měl z Prahy.
Z chvoje brány stavěly se,
namazaly zvony,

a když přijel, rozléhal se
hlahol na dva hony.
Školní mládež s učitelem
a všech jiných mnoho
šlo mu v ústret; sličné děvče
řečí vítalo ho . . .
zkrátka: řídká slavnost byla,
a den celý Běle
tak se zdál, jak v svatodušních
svátcích za neděle;
myslila si: jinak věru
děti sobě chová
pyšný zámek nežli prostá
chata šindelová;
jaký rozdíl ve všem všudy
u pánů a robů,
od prvního na svět kroku
až na pokraj hrobu;
co tu čeká na boháče,
žebráka co čeká —
mysl Běly semo tamo
rychlým křídlem těká. —

Na anděla strážce právě
slavné křtiny byly:
do živůtků zlatotkaných

dítě přistrojili;
v krajkovou jak ze smetany
zavito je plenku,
blankytovou karkuličku
mělo na teménku,
dlouhý pláštík stejné barvy —
hodový byl taky —
poset zlatým vyšíváním
s knížecími znaky,
s levého pak ramenečka
s nádhernými lemy
krásné stuhy snášely se
bezmála až k zemi.

Arcibiskup v rudém šatě,
v zlatém pluviále
dítko křestil; kolem něho
farář neustále
ukláněl se, přisluhoval
svatém při obřadě.
Běla stála s komornými
stranou v první řadě,
a když kněží vzácných kmotrů
na dítko se ptali,
pěkné jméno uslyšela:
Helénka jí dali. —

Vpravila se Běla brzy
v Helénčinu službu,
nechať zprvu po rodině
častou měla tužbu;
vpravila se v řeči, mravy,
schody, chodby, síně,
smutno-li jí, zazpívala
dítku na svém klíně.
Ovšem všecko jinak bylo
ve knížecím zámku:
obrazů zde na zdech plno,
víc než na vsi v chrámku,
a jaké to vzácné tváře:
panstvo různých šatů,
tamo v černém aksamitu,
onde ve šarlatu;
tu s okružným límcem vzhůru,
tamo s plihým dolů;
zde s parukou na temeni,
jinde o chocholu;
tu široké nohavice
po lýtka a v zlatě,
tam s výdutky nad kolenem
přilehlé až k patě;
někde prsa vojínova
ocel kryla zplna,

jinde od šíje až k pasu
samá krajek vlna;
tamo boty nad koleny
seříznuty kosem,
podál trepky bez podpatků
s vyhrnutým nosem;
někde vlečky sáhodlouhé
vyšívány zlatem,
onde krátké sukně, za to
v čepci rozsochatém.
Divné tváře: vážné, bledé,
z dávné zašlé doby,
knížeti však přec se nesly
posud do podoby.

Když se na ně o samotě
zadívala Běla,
zdálo jí se, že jejich ústa
rděla se a chvěla;
snad že chtěly nedočkavé
v tajném nepokoji
z rámců ven, by pohleděly
na pravnučku svoji.

Běla se jich zprvu bála,
utkvělot jí v oku,

že ji zevšad prohlížejí,
ze předu i boku,
že ji slídí, každý zvláště,
všecky dohromady,
ale později zvykla přece
na chodbách a všady.

Zprvu zjevně vzpomínala
na domov a dítě,
leč že doktor rozbíral ji,
činila jen skrytě;
chvíle, týdny počítala
za noci i ve dne,
až své drahé potěšení,
Tomka, opět shledne.
„Kdy ho spatřím?“ tázala se,
v očích proudy záře.
Na to doktor: „V neděli proň
sjedem na kočáře,
babičku s ním vezmem taky,
strpení jen mějte
malý týden; jenom nám tu
stále nevzdychejte:
vám to škodí, dítku škodí —
tak se nesmí státi,

kojnou-li nám měnit bude,
nelze smlouvy dbáti.

Z prospěchu již nedělejte,
což pak vám tu schází?
a váš hošek doma také
bují jako mlází;
líp než při vás, milá Bělo,
dvojnásob má stravy,
viděltˇ jsem ho, z obličeje
plál mu úsměv hravý;
nevíte snad, že pan kníže
přikázal, bych vlídně
navštívil ho na vesnici
nejmíň jednou týdně,
abych zvěděl, jak se daří,
zdráv-li a jak roste —
již konečně nedůvěru
duše navždy zkoste!“

Běle oči zasálaly
štěstím, jen jen hrály:
„Tak vy týdně jezdíte tam?
Ty nebeský králi!
To jsem sotva pomyslila,
že ti páni hodní

budou s námi zacházeti
jako lidé rodní . . ."

Těšila se, dobře bylo,
kněžnička jen kvetla,
líčka byla plna krásy,
očka plna světla;
rovnala ji k Tomíkovi:

„Hoch můj hezčí přece,
třebas v prostém ukryt plátně
a ta v kmentu," vece,
„ale když tak na mne hledí,
když se k ňadru tulí,
ani nevím, že je cizí,
že mne s ní jen skuli;
že ji skuli zlatým poutem,
jehož každý článek
místo útrap leskne se mi
sponkou radovánek."
Klonila se k panské dcerce:
„Ó ty malá knění,
vykvetla jsi, by můj Tomek
nekles' v otročení;
hodlám tebe ošetřiti,

roztomilá vílo,
by se mi tvou náhlou smrtí
všecko nezhatilo!“

X.

V podjesení za neděle,
při sluněčka zjevu,
přijel Tomek na kočáře
k matce na návštěvu;
babička s ním zavítala,
oděla ho sličně,
úrazu by cestou nevzal,
dbala ustavičně.

Do komnaty přinesli ho:
křičel, toužil zpátky,
nechať matka lichotila,
nepoznával matky;
teprv, když ho k srdci zvedla,
hloub jí hleděl v líce,
v čtyřech očích jasnilo se
rázem víc a více.
Nevědomky očarován

kol matčiny šíje
ručku svoji baculatou
čilý klučík vije.
Byla Běla potěšena
zdravím holoubátka;
sedly, hned se do hovoru
stará dala matka:
„Skoro jsem už na tom byla,
že dnes nepojedu,
měl jet Vojtěch, shodli jsme se
přece ku posledu;
byla bych mu první jízdy
přála, zlá však rada:
kamene mu dobývati
na podzídku z lada,
a tu třeba lidí shánět,
všední den se hatí,
to víš, kdo si nepospíší,
dvakrát tolik platí."

Dál a dále vypravuje,
jak jsou nyní sami,
kterak že jí vzpomínali
často se slzami,
jak se s Tomkem po odchodu
jejím doma dálo,

a že klučík nezastesknul
za ní dosti málo.

Šťastna Běla políbila
ruku svojí tchyni:
„No, tak zdráv je?“ — „Byl-li dříve,
dvojnásob je nyní.“ —
„A jak spinká?“ — „Jako dudek,“
rychle matka praví,
„mátě spánek pěkně stejný,
tichý, nelekavý;
k ránu se jen plačky budí,
rád on bumbá, pane,
Baruška hned ohřeje mu
mléko přichystané;
z ucháčku s tím zlatým proužkem
na ohnutém kraji
nejraději malinová
ústa jeho ssají;
sám si ručkou přidržuje,
spodní rtíček špoulí,
bumbá, bumbá, spokojeně
v náručí se choulí;
oddechne pak, usmívá se,
ke koši se tahá,

ospale si prozpěvuje:
„Hahá, hahá, haha . . .“

„No a Vítek?“ — „Ten mu přeje,
ani nezapipne,
Tomíka když matka krmí,
jenom hlavu vypne,
rozhledne se, co se děje,
do peřin se skryje,
čeká, jeho bývá, čeho
Tomek nedopije;
však mu zbude vždycky ještě,
mámeť toho plně,
Tomek skoro zpola nechá,
jako zúmyslně;
o nic spolu neškorpí se,
jsou to hodné děti
jak dva rodní sedmihlásci
na jediné sněti.
„A jak Vojtěch?“ — „To víš, teskní,
hýčká časem dítě,
dělá, co kde v domácnosti —
no, vždyť navštíví tě
brzy taky, lze-li bude,
hodláme se střídat,
jde-li jeden, musí druhý

hospodářství hlídat;
robotí-li Vojtěch v poli,
nebo chystá píci,
tu mně domek spravovati,
Barči dítek stříci."

„A co kravky?" — „Daří se jim!"
„A psík?" — „Pozbyl chuti,
také u té němé tváře
jakés zasteskutí;
ten se sháněl! čmuchal, vrčel
hněvivě a zlobně,
než do koutka uhostil se
mrzut u záhrobně . . ."
„Chudák psíček! A jak na vsi?"
„Závist hruď jim třebe,
však to všude, milá duše,
kromě toho nebe.
‚Ti zpanštěli na chalupě,'
řkou, ‚z těch polí trocha,
kloudného as bude málo
z toho jejich hocha;
fňukal je to rozmazlený
vinou hloupé mámy,' —
my si k srdci nebereme,
žijem pěkně sami."

„Závidí nám pomlouváči
hrstečku té zvůle!“

„Zdali právem? Lepšíť Tomek
vísky dobré půle;
nyní se však ani anděl
pomluv neustraní,
já jen říkám, špatný holub,
jenž se pohavraní;
bude holub, nech se živí
lepších klasů víškem, —
chceme ho jen něčím míti,
ne však hrdopýškem;
jak kdo myslí, jak kdo koná,
mní, že také jiní,
tak neb onak lidem nikdy
vhod se neučiní;
ať si mluví! Vlastní hrby
člověk vždy rád vloží
na bližního. Žijme jenom
dále v bázni Boží!“

Chvíli ještě rozmlouvaly,
vždyť princezka spala, —
aby Tomek nenastydnul,
Běla domlouvala.

„To to,“ matka odvětila,
„není zimy venku,
ostatně jsme na kočáře
jako ve přístěnku;
vším nás páni opatřili
dřív, tož nyní taky,
ba, pro Tomka dostali jsme
plátno na povlaky,
a co prádla! milá zlatá,
že nám to až teří,
co měl Tomek, pro Vitouše
vybrala jsem dceři;
všecko máme! — To je štěstí,
moje duše zlatá,
jen ať nám je neporuší
chvíle jedovatá;
však teď domů!“ — Loučily se,
vsedly do kočáru; —
uvnitř hojnost bylo všeho:
kožešin i darů. —

Roztomile prospívala
kojenička něžná,
laskavější čím dál byli
komonstvo i kněžna;
láskou se k ní přiklonili,

mnoho vzala darem,
rádce měla, těšitele,
na doktoru starém;
vlídné bylo zacházení,
hojnost všeho všudy,
no, a Tomek zrovna kynul,
k čemu tedy trudy?
Mimo dítě zřela Běla
občas muže taky,
vesel byl, že vyplnil se
doktorův slib všaký;
na vše, dál co ještě bude,
chystal se a strojil,
myšlenek roj zlatokřídlý
v hlavě se mu rojil. —

A jak svěží byla Běla,
dvojnásob než prve:
líčka z květů jabloňových,
ret z planoucí krve;
každý pohled z jejích očí
jak by zrozen v zlatě,
nové krásy přibírala
ve malebném šatě;
sukní střih byl sice stejný
jako dřív, i šátky,

ale jak to všecko padlo,
jaké bylo látky!

Pyšněl Vojtěch mladou ženou,
pyšněl vlastním domkem,
pyšněl skotem, pyšněl polem,
jak pak teprv Tomkem!
Tím se všecko vynášelo,
nejvíce však Běla,
dostalť prádlo zrovna také,
jako kněžna měla,
jen že bylo bez korunek
šitých v prádla rohy,
a čeho on po půl tuctech,
toho ona stohy.

Klidnou Běla, skoro šťastnou
na zámku se stala,
dítko zpěvem, žaly svoje
dary uspávala;
vždyť co doktor přisliboval,
nebylo jen zvěstí . . .
dumala-li, dumala jen
o Tomkovu štěstí.

XI.

Přišla zima do údolí,
sivovlasá zima,
hojný střechýl na obočích,
sutky pod očima;
jíním se jí řasy chvěly,
mrazem zory hasly,
ruce z hávu ustavičně
sněžné hvězdy třásly.
Chaty v bílou loktuš skryty
tulily se k stráním,
zkřehlé vrány přelétaly
pole s bědováním;
stromy snětí nakloněných,
v kšticích bílé věnce,
zapomněly mízu hnáti,
tlačit na pupence.
Bouře letíc od severu
v rozkaceném zpěvu
divou mocí, ostrou tlapou
ryla v zmrzlém dřevu.

Nedbala jí Běla tuze,
nechť vše zamořeno,

věděla, že v rodném domku
všecko opatřeno,
věděla, že není nouze
v síni ani v chlévu,
dobře vše, a hošek také
chodil na návštěvu,
nic mu doma nescházelo,
žvatlal, hrál si s Vítkem,
poupátkem byl u své matky,
u Barušky kvítkem!

Do Prahy jel mladý kníže,
před vánoci bylo,
toho roku mladé panstvo
sídla neměnilo;
jindy v Praze potrvalo,
nyní, dítku k vůli,
zůstalo zde také druhou
chladnou roku půli.

Kníže dlouho nezameškal,
přišel v týden krátký,
přines' darem různé věci
pro hračku, i šátky;
paní kněžna rozdávala
dárek jeho sterý,

určeno co bylo komu,
v pokoji své dcery;
mělať zvláště upravenou
síň princezna malá,
s okny na park, a v té s Bělou
trávila i spala.

Pro Helénku bylo věcí
zrovna celé vaky:
skvostné šátky, rozmanité,
plášť — a panna taky:
a jaká to panna byla!
krása věru sama,
stisknul-li jí na srdíčku,
zavolala „mama“;
kolem rtíků, v důlkách tváří
kryl se život smavý,
zlatý pramen jemných vlásků
vlnil se jí s hlavy;
oči jako nezabudky
u potoku nivy —
byla panna jako živa,
byla samé divy;
vždyť i hlavu ohýbala,
ručičky i tlapky,
zavírala, otvírala

obrvené klapky;
ležela-li, přivřela je,
pozvedla, když vstala —
mnohá matka s takou pannou
sama by si hrála.
Šaty byly atlasové,
na nich zlaté kvítky,
ošatil by za ně dobře
dvě sirotné dítky;
kníže pán snad nakupoval
tyto věci k hraní,
z části svojí malé dceři,
z části svojí paní.

Také Běle přines' různé
drobnosti a šaty:
na řetízku článkovaném
křížek ryze zlatý;
čapku, bílou beraničku
pro Tomíka darem,
kožíšek i nohavičky,
vozík s koňů párem;
množství pestrých maličkostí
k točení i vrhu —
v městě takých neviděti
o výročním trhu.

Což tu bylo zevšad divu
při takové kráse,
Běla tenkrát Tomka svého
sotva dočkala se,
a když přišel, zdobila ho,
pyšna v ňader skrytě,
že vypadal líp než mnohé
úřednické dítě.

„Častěj v šatky oblecte ho,“
řekla Vojtěchovi,
„dřív, nežli z nich povyroste,
pokud šat je nový;
Vítkovi ty starší dejte,
Baruška nechť spraví —
jenom ať to neumaže,“
zase o svém praví.
„Nenoste ho mezi děti,
také ne v tom šátku,
na lepší ho budem zvykat
hnedka od začátku;
bez toho, až povyroste —
doba rychle míjí —
půjde, jak pan doktor pravil,
někam do studií.
Hleďte vůbec, ať se vždycky

pěkně čistě nosí,
ne jak děti na vesnici,
bez střevíčků, bosy;
jak odroste dětské sukni,
hned ho do škol dáme,
na pána ho — na panáčka
nejspíš — odchováme.
‚Jen ho pěkně strojte, Bělo,'
sama kněžna říká —
ať tedy hoch lepším šatem
lepším mravům zvyká.“

A jak Běla domlouvala,
tak se dále nesla,
do vln žití opírala
přání lehká vesla;
když se tužby skutkem jeví,
srdce nové rodí —
snění krajem nejluznějším
hrdou matku vodí.
Zřela v dumách synka svého
zbavena vší tíhy,
usmívavě do škol nosit
papíry a knihy;
viděla ho v pěkném šatě,
květy střádat z hory,

mezi tím co chudák Vítek
plavil těžké vory;
viděla ho pánem, sebe
s otcem v jeho síni
malované, v také asi,
v jaké ona nyní;
viděla ho na kočáře
jezdit párem koní,
viděla, jak selští synci
nízko se mu kloní,
jak mu v ústret přicházelo
vše s odkrytým čelem,
nejen kupec, také správce
s panem učitelem;
její radost stále rostla,
s ní však, třeba zticha
v srdci matky, výše hlavou
vzmáhala se pýcha;
čím ze zámku více darů
v chatku její sletlo,
tím víc ňadro ukypřené
nadějemi kvetlo,
tím víc různá havěť touhy
s křídlem káně stinným
volala k ní: Tomík tvůj je
bratrem Helénčiným!

XII.

Zastenala, zavzdychala
zima bouří divou,
bylo se jí rozloučiti
s milých krajů nivou;
zaplakala bystřinami
těžce rozechvěna,
slzami je odnesena
bílá její plena.
Řeka pyšně vyrůstala,
jarní vodou sporá,
svitem slunce kypřily se
údolí i hora;
potok zase jako jindy
počal ňadro douti,
kočičky se objevily
na vrbovém proutí;
lupínek se obnovoval
na stromech a křoví,
celý kraj bral ponenáhlu
šat na sebe nový;
bílé květy procitnuly
v rozsochatém hlohu,
fialky zpod kyprých listů,

mouchy v okna rohu;
mrtvé květy otvíraly
zvolna jasné oči,
rudé pučky zjevily se
černém na klokoči;
poupětem co ukypřeno,
těsný obal ruší,
slunka ret mu ve hruď dýchá
libovonnou duši.
Od jihu se vlaštovice
k starým hnízdům vrací,
čáp na věži počne brzy
oteckou svou práci;
pěnkavice s buku sněti
zvučnou píseň zvoní,
Máj zatoužil na projížďku
slunném na komoni;
v luhu, v poli, v porostlině,
v svěžích keřů hrudi,
zvučným zpěvem drobných ptáků
celý kraj se budí;
skřivan z pole ozývá se,
hřivňák z lesní příče:
mladé jaro vyskočilo
z květu petrklíče;
s nebe k holé stromu hlavě,

k nemocnému skrání,
zlatým proudem znova padá
Boží smilování.

Srdce Běly dobou jara
také vzešlo květem,
vážka citu vzlétla v srdci
nepokojným letem;
jarní touha po domovu
vzmohla se jí v hrudi:
hned jí čelo ohněm plane,
hned jí ledem studí;
zasteskla si srdcem, duší,
zasteskla si hlavou —
přeháňkou jen jarní bylo,
ne však bouří pravou,
třebas ruka častokráte
plné ňadro stiskla,
přec pojednou místo slzy
radost z očí tryskla. —

Přehnalo se, vyjasnilo,
všecko ztichlo zase,
když Tomkova plná líčka
v zámku zjevila se,

s Vojtěchem když hovořila,
zaplesali oba,
rychlými že kroky běží
odloučení doba.
Devátý se měsíc klonil,
co již v zámku Běla
ještě jeden mladou kněžnu
při prsu mít měla.
„Ještě jeden!“ těšila se,
stesk však přec ji dusí;
záhy že se od Helenky
na vždy loučit musí;
uvykla jí jak své vlastní,
sotva věří tomu,
že si malé kojeničky
nelze přibrat domů;
byly v srdci samé spory:
semo tamo chtělo,
proč že to, proč ono asi,
samo nevědělo.
„Bude se nám loučit přece,“
řekla Běla skrytě,
„Tomka mám, přec scházeti mi
budeš, zlaté dítě.“ —

XIII.

Bylo jaro na vrcholu,
v parku stromy kvetly,
sedmihlásci v starých lipách
nová hnízda pletli;
orličky a pantofličky,
resedy a zvonky
zdobily si při vrcholku
květem útlé stonky.
Na odiv sta růží neslo
lahodné své vnady,
kam se oko zahledělo,
krása byla všady,
rybník křovím obroubený
v slunci skvěl se celý,
labutě dvě podruženě
v něm se projížděly;
vlaštovice svěžily v něm
perutí svých hrotky,
s vršků travin perly zobal
pěnkavic rod krotký.
Střízlíčkové probíhali
živých plotů šeří,
chocholouši tříbili si

na kloboučku peří;
mladý motýl v novém plášti
pradávného kroje
z kukly spěl a z česla úlu
včely, první roje;
temná vážka na osině —
snad že v noci stydla —
sušila si upejpavě
síťkovitá křídla.

Pod košatou lipou v rohu
u parkové stěny
v záhoncích stál květinových
altán povýšený;
od podzámčí kolem něho
k chrámu prostřed města
kaštany jsouc posázena
pěkná vedla cesta;
odtud dobře bylo zříti,
co se v městě dálo,
i to mladé setí vůkol,
po polích jak stálo.

Májového odpoledne
do altánu v sadě

*

doktora a kněze paní
pozvala si k radě;
později přišel ještě kníže —
všecko bylo venku —
pro Bělu šel vposled sluha —
vlastně pro Helenku.

Rozpráväli, hovořili
při bohatém stole;
Běla s dítkem pohlížela
do širého pole,
vše se kolem zelenalo,
všecko divným chvatem
posypalo Boží slunce
perlami a zlatem.
Kypré setí vlnilo se
jarně dechem Božím,
dujný jih se protahoval
plnoostým hložím,
s hojných višní kolem polí
květy dolů střásal,
skřivan krouže nad osením
svoje hymny jásal.
Bělásci dva, rozpustilci,
kolotavým letem

družili se s plané hruše
padajícím květem:
se smrtí se život družil —
divná, divná doba —
letli, spadli — bílé květy
zavály je oba!

Hle, tam louka, parádnice
přes noc plna krásy
živůtek svůj zelenavý
kvítím vyšila si;
útlá jabloň vedle meze
ozdobila skráně,
potok mile zradovaný
v dětské tleskal dlaně,
přes řepku pak jasnožlutou,
jetelinu rudou
jako v mlze zhlídla Běla
svoji vísku chudou.

Vzdechla sobě. — „Nevzdychejte.“
v žertu vece kníže,
známť já věru v jarním čase
mladých srdcí tíže;
vaše jho se brzy skončí —
za měsíc již krátký

v domek svůj, ne v můj už. Bělo,
vrátíte se zpátky;
vaším, milá Bělo, všecko,
co je vně i venku,
bez výkupu, bez poplatku —
máte za Helenku;
pode ctí co přislíbeno,
pode ctí zde máte,
s týden ještě, pak kojenku
svoji dochováte. —
Zde je úpis!" — při tom z kapsy
vyňal list: „Číst znáte,
s doktorem co umluveno,
všecko psáno máte;
ani čárkou nezměněno
smlouvy po výsledku —
a zde místo na podpisy
dožádaných svědků;
pod můj ať se podepíší
občané dva zdejší,
volte, nad ty najdete-li,
Bělo, ctihodnější!"
Při tom lehce na své hosti
ukázal. Ti, hrdí,
listinu dřív vystavenou
jmény svými tvrdí. —

„Hotovo,“ děl kníže, složil,
Běle dal: „To skrejte,
k ujištění na úřadě
do knih si to dejte,
vše, ať třeba psáno není,
poctivě se stane!“ . . .
Běle srdce v těle buší,
z oka radost plane.
Líbati chce ruce kněžny,
ta však jemně brání,
na Helenku usmívá se,
hladí Běle skráni;
na to vece: „Mámť vám z mnoha
děkovati, milá,
dítku jste mne dvojnásobně
všude nahradila;
budu toho pamětliva;
starost byla velká,
však již dítko odstavíme,
přijdeť pěstitelka;
psali jsme již, přijde brzy,
za tři týdny asi . . .
vrátíte se Tomáškovi
v nejkrásnější časy,
no, pak syna užijete . .
Běla usmála se,

radostí jí krůpěj rosy
v dlouhé stála řase;
srdce jen se tetelilo,
každá žilka hrála —
Helenku si k srdci tiskla,
Helenka se smála,
ba i mladá matka její
usmála se lehce,
Běle dítko odluzuje,
ale dítko nechce. —

Na kostele nenadále
trhl zvoník zvonem,
z podzámčí se vzhůru vznesla
žalost smutným tónem.
Co se stalo, co to zvoní?
Někdo umřel asi,
ne-li z mlýnské, tedy jistě
z pivovarské chasy!
Tichý pohřeb, jeden zvonek . . .
Kněžna ptá se hbitě:
„Kdo to umřel?“ Doktor na to:
„Paní staré dítě,
malá dcerka, jedináček
nescelených skrání,

věděltˇ jsem to, že se ničím
smrti neubrání;
dosti dlouho trápila se —
tam jí bude lépe.“
„Ale matka,“ zase farář,
„zle si čelo tepe;
naříká si, hořekuje,
mní, že vinnou byla,
dcerušky že zanedbala,
že dřív odstavila . . .‘
Při těch slovech nenadále
Běla sebou trhla,
zima hned, hned horkost tuhá
ve tvář se jí vrhla,
ruce, nohy se jí třásly,
prsa se jí chvěla,
teskná mysl jedním rázem
domů zaletěla;
kolem Tomka zakroužila
upomínka tklivá,
jak kol hnízda v nebezpečí
křepelička sivá.

Dolů k cestě pohleděly
Běly siné tváře:

rakvičku pan starý drží
v loktech na kočáře,
k dcerce svojí zabedněné
sinou hlavu shýbá,
ani v pravo, ani v levo
nezří, jenom líbá;
líbá jenom lesklé víko,
kříž a bílé růže —
ubohý! Však kterak paní
doma žalost zmůže,
ani spolu nepřáno jí
ku hrobečku jeti;
zahořela přenešťastna
žalem po dítěti; —
naposledy do rakvičky
vyzdobila dcerku,
do hedvábí ovinula,
do smutečních šperků,
k průvodu jí poprosila
všecky v místě děti,
na hlavy jim věnce dala,
v ručky zkvetlé sněti.
Všecko jelo na kočárech,
máť jen doma dlela,
tváří vadla, silou chřadla,
srdcem bídně tlela. —

Nikdo nedbal z okna dolů
shlížející Běly,
všici chvilku na kočáry
níž se zahleděli,
jen pan doktor žalost četl
z její bledé líce,
rtové jeho jako ve snu
šeptly: ‚Mučednice!‘
A zas nahlas o sládkově
mrtvém dítku řečí:
„Rok jen žila, rok však byla
v stálém nebezpečí;
činili jsme vše, leč marně,
bylo bez porady,
já i matka zajisté že
nevinni jsme tady;
ostatně i zdravé děti
nemoc náhle stíhá;
rozum vždycky nepomůže,
ani lék a kniha . . .“

Běla vzdechla, doktor spatřil,
jak se celá chvěla,
a v ráz nová slova jeho
na opravu děla:
„Dítko bylo velmi slábo,

zhola bez vývinu."
A zas k Běle: „Pravý opak
při vašem je synu;
to je rytíř! — Vám však chladno!"
„Snad ten větřík náhlý,"
kvapně kněžna a již ruce
k dítku závoj stáhly;
do síně snad, doktore, spíš
kojná jít by měla —
patřte přece, jak je bleda,
jak se rozechvěla . . ."

„Ano, ano," zase doktor,
„zlého však nic není,
vzpomněla si na hošíka,
to se rázem změní."

„Pojďte!" — „Půjdem též," dí kníže,
„sychravo dnes záhy."
Na to farář: „Vlhne posud
od předešlé vláhy,
na pole však teplé vlhko
vždy působí jaře! . . ."
Šli. — Pan farář poroučel se
pospíchaje k faře.

Na schodech však polohlasem
kníže se svou paní
doktorovi rozmanitá
dali přikázání;
doktor vážným ukloněním
slíbil vše, co chtěli,
a když zašli, do síně šel
polekané Běly;
radil, těšil, vysvětloval —
zahnal kvapnou muku;
blíže dveří odcházeje
podal sdílně ruku.

XIV.

Byla sama. Sivým křídlem
noc se k zemi nesla,
v nebi hvězdy vybíhaly
jako včely z česla;
měsíc plný jako v zlatě
tekutém se koupal,
po oblacích rozvlněných
vážně vzhůru vstoupal.
Dítko nespí, z prsu Běly
pouze neklid ssaje,

Běla chodí po pokoji,
písní uspává je:
hajej, hajej! — Nechce spáti,
sem tam klade hlávku
a zas Běla konejšivou
zpívá kolébavku:

„Hajá, pupu, zlaté dítě,
večer peruť zvedá,
štíhlý chřástal k odpočinku
v luhu místo hledá;
křehce volá: Je to v právu?
bouř jde po horách,
a mně sekat trávu, trávu —
strach mám — strach, strach, strach!

Hajá, pupu, hajá, hajá,
v sadě tichne mlází,
z dálky drobný peníz zvuku
křepelka ti hází;
slyšíš, kterak zvučí v šeru?
vánek vše ti snes':
ber, ber, ber, ber! Věru, věru!
Pět peněz — pět! Pět peněz!

Hajá, pupu, hajá, hajá,
vše již kolem dřímá,
mladé křoví v spánku šepce,
lípa hlavou klímá;
z jasmínu ti prozpěvuje
slavík, milý pták:
Sník, sník! Viď, viď! Tu je, tu je!
Spi, spi, spi, spi — tak!“

Zkonejšila Běla dítko
ptačích zvuků zněním,
sama však se prosta spánku
nese jiným sněním;
pohřeb nijak z hlavy nechce,
všecka smutna sedí,
srdce v dumách, černé oči
oknem na park hledí:
„Přenešťastná paní stará,
jakou noc as ta má?
Posud s dcerkou těšila se.
dnes ponejprv sama;
jak si pyšně s dítkem vedla,
jako ode stavu,
a teď anděl smrti rázem
sťal té pýše hlavu.

Co as dělá? Pláče, stená,
v úzkosti své strži —
doktor věděl, že chudáček
dítko nevydrží;
není dobře pyšniti se,
ne!“ ... a Běla vzkřikla,
jako by jí ostrá šipka
prostřed srdce vnikla.

„Však já též se Tomkem pyšním —
netrestej mne, Bože! —“
Vstává, těká po pokoji —
padá na své lože.
Horko v hlavě zhářalo se.
mráz se chopil těla,
ustavičně před očima
paní starou měla;
nemohla se vymaniti
z pomyšlení svého,
zase vstala, zavolala:
„Bůh mne ochraň zlého!
Netrestej mne, jak tu paní,
abych žalem mřela . . .
ach, má hlava! Shoří! Bože!...“
okno otevřela.

Jasmínová vůně z parku
do síně se hnala,
vánek zavál po pokoji,
lampa zplápolala,
Běla z okna klonila se,
dítě zavzdychalo,
neslyšela, netušila,
oko k nebi plálo.

Mír se hostil dálným krajem:
vnadna přetajemně,
kyprou vůní pozdrav nebi
nesla krásná země.
Hvězdy zvolna odkvétaly
na modravém luhu,
nejkrásnější ztrácely se
z nebeského kruhu;
všecko se to rozbíhalo
blankytavou plání,
jitřenka jen pyšnila se
skvostem sličných skrání.

Labuť vplula do rybníka,
šplounala a ztichla,
na šeříku probuzena
květná větev vzdychla.

jasmín dýchal vonné písně
běloskvoucím retem —
Bělin cit se přes park nesl
v domek za dítětem,
a co slavík děl a zpíval
v listnatém si krovu,
změnilo se v jejím srdci
v touhu po domovu;
ach, že není vlaštovicí,
ta jen křídla vzduje,
ale ona upoutána
smutně hořekuje.

„Kéž bych tebe uviděla,
moje drahé dítě,
snad by srdce povzneslo se,
strach jež lapil v sítě;
kdybych jenom jista byla,
že jsi zdrávo doma,
zas bych Bohu děkovala
klidnějšíma rtoma;
ach, kdy pak tě zlíbám zase
k potěše a k štěstí?
Čtrnáct dní již, Tomku zlatý,
nemám od vás zvěstí!“ —

Hlavu na dlaň položila,
v srdci plno broje,
s divným zvukem z parku vletlo
něco do pokoje.
Vzhůru Běla vyskočila
polekána celá,
chvějící se rukou rychle
okna uzavřela;
viděla to, jak to víří,
netopýr snad, Bože!
A již brání Helenčina
hedbávného lože!
Však již zase po světnici
třepotně to krouží,
na stěnách stín v černé káně
šíří se a dlouží;
hle, dva rohy z hrubé hlavy
toho stínu trčí,
do všech koutů síně lítá,
žalostí a vrčí;
třepetá se kolem světla!
Netopýr to není,
dlouhý sosák rozvinuje
z hlavy při víření,
úzkým křídlem, podvojeným,
Bělu tepe v čelo —

osikou se žena třásla,
srdce strachem vřelo.
Zas kol světla třepetá se
divný zjev — co žádá? —
Na skle peruť spálil, piská,
spadl, hrbí záda,
znova zžehlá křídla tuží,
marně, nelze vzhůru, —
vzkřikla Běla, uviděla ť
přepodivnou můru:
pruhovitě černožlutá
u veliké síle,
šedou lebku — smrti hlavu —
na širokém týle;
zrovna takou zřela tenkrát
Běla na příkrovu,
když jí otce pokládali
do temného rovu;
vzkřikla znova; v popřed oči
černý přízrak vstává —
Helenka se na kolébce
kojné dovolává;
od křiku se probudila,
sotva pláč svůj tají —
tu noc Běla polekaná
těžko uspala ji.

XV.

Ustrašena, vyděšena
dočkala se zory,
údy byly jako z kovu,
skráně jako z kory:
na víčka těch jasných oči
těžká žalost sedla,
tvář dřív jako malovaná
zmrtvěla jí, zbledla.
Bědovala, žalovala:
„Znamení Bůh jistě
poslal duši utýrané
dnes na tomto místě:
smrtihlavu poslal ke mně
z výstrah věčné tůně —
jistě Tomek bez pomoci
doma na smrt stůně,
jistě! Ale vždyť by záhy
věděti mi dali —
netrestej mne jeho smrtí,
ty nebeský králi,
netrestej mne!“ Modlila se,
bleda, smutna, chora.
Helenka též nepokojna;

sběhli pro doktora,
doktor přišel, polekal se,
hned byl ku pomoci,
dověděl se, domyslil se,
co se stalo v noci,
proč žal Běle náhle s tváří
strhal všecky růže;
vrtěl hlavou, vzdech' a pravil:
„Zde lék nepomůže.
Trpíte, leč bez příčiny,
blud to všelijaký,
nemoc jen si uhoníte
a Helence taky;
kdyby bylo pěstitelky,
hned bych radil k tomu,
byste dítko odstavila
a šla s Bohem domů;
leč té dosud v zámku není —
dosti mne to mrzí —
panujte své mysli, Bělo,
vždyť půjdete brzy!
Smrtihlav vás děsit může!
prvně-li jste zřela?
Proč pak jste jen osvětlený
pokoj otevřela?
Líp, kdybyste byla spala!

Jak vás taká srážka
s noční můrou domů vedla
a hned na Tomáška?!
Proč ho s každým srovnáváte,
s kým se rovnat nedá,
zkuste toho, zda kdos v kraji
rovného mu shledá!
Kladete ho v horké mysli
vedle mrtvých dětí
a máte hned známkou Boží,
když k vám motýl sletí;
taký Bakchus plný síly,
jako hoch váš zdravý,
ani za pět roků v kraj náš
hned se nevypraví;
již ho brzy obejmete,
v týdnu snad jste svoji,
však teď pevně opřete se
všemu nepokoji.
Zamyslete věci také
pěkně, zaspěte je,
nevěste hned srdce na vše,
co se kolem děje;
rozumem se řiďte zprvu,
pak teprve citem,
jinak pro vás všude starost

v žití pospolitém.
Přemozte se kněžně k vůli!
Kdybych to byl věděl,
jinou bych si, milá Bělo,
obstarat byl hleděl.
Lásky, klidu nutno všemu,
hle, ubohé dítě,
hle, Helenka trpí s vámi,
ukojte je hbitě,
ukojte ji dobrou myslí,
září jasných očí —
hleďte, jak se usměvavě
zase po vás točí;
přinesla vám také štěstí
a vy za to všecko
v tůň svých žalů potápíte
ubohé to děcko.
Jak pak, kdyby *toto* mřelo? —
Smrt, ta běží plaše —
myslíte, že srdce kněžny
tvrdší je než vaše?
Láska matky stejna všudy,
v radosti i bolu,
dítko neví, u jakého
matka sedí stolu,
jemu jedno, k té se tulí,

jež je k prsu vila,
kdyby kněžna kojit mohla,
jak by ráda byla!
Na jejím jste nyní místě,
kdyby všecko znala,
hůře by, než vy snad, Bělo,
strachem zaplakala. —
Hle, Helenka, jak je krásna
a jak k vám se tulí,
myslete, že Tomek je to,
jemu čiňte k vůli!"

Běla z hloubky srdce vzdychla,
dítě přivila si
a dvě velké, jasné slzy
skanuly jí s řasy.
„Přičiním se!" tiše děla.
„Já také, má zlatá,"
zase doktor, „z mého slibu
vaše nyní chata;
vše jsem konal z vůle vaší,
dál co činit, rcete?"

„Pošlete mi pro Tomáška,
zhojit-li mne chcete!"

„Inu, Bože, tedy ano,
sama přesvědčte se,
zda skořápka vašich řečí
jádro v sobě nese.“

XVI.

Na přímluvu lékařovu
sluhům kněžna velí,
doktor nutil k popílení,
bez odkladu jeli;
a když chlapec s mužem na to
vedeni jsou k Běle,
usmála se, zveselila,
konec bylo žele:
poznala, že chorou myslí
všechen cit byl mámen,
hned s ní strach a lítost spadly
jako dvojí kámen. —
Jako broskev plnou šťávy
v listů kyprém krovu,
tak pohoda vypěstila
postať hošíkovu:
očka jeho jen se smála,
radost sedla v líčku,

místo kůstek samé důlky
byly u kotníčků;
kde se ručky, kde se nožky
jeho přehýbaly,
jako stužkou převázány
dělily se svaly;
v tuhost jejich ani prsty
nechtěly se nořit,
ani bídy měsíc by jich
nedovedl zmořit.
Také Vojtěch rozložil se
doubcem při podletí,
oheň sálal z jasných očí,
zdraví z temné pleti.
Což se Běla radovala!
Doktor usmíval se:
„No, vidíte, z Tomíka již
skoro Tomeš stal se.
Teď snad přece udusíte
každou bolest divou;
nemyslil jsem, že jste, Bělo,
také pověrčivou!“ —
„Nebudu víc!“ — „No, to doufám,
kam pak by to vedlo,
jeť pověra, jak se říká,
satanovo sedlo,

do toho kdo usedne si,
rázem v chmury kvapí,
kde mu hrůza v chabé srdce
ostré zatne tlapy.
Nedbejte jí! Snad v mých slovích
pravdy aspoň trochu.
Potěšte se! Což nepůjdeš
k matce, statný hochu?"

Tomek zprvu bál se matky,
nechtěl otci z klína,
ale dárkem dítko záhy
bázně zapomíná,
za oplatky cukrované
vztáhlo k matce ruku
a pan doktor: „Už tě máme,
aha, švarný kluku!
Umíš chodit?" — „Umí dobře!"
Vojtěch rychle vece.
„Nuže pojď si pro dáreček,
pochlub se nám přece,
vidíš?" — a již lesklý peníz
nad čelo dal lysé,
hošek ručky natahuje,
k němu batolí se;
ale matka opatrně

k jetí útulnému
úzkostlivě ruce vztáhla
zrovna proti němu:
zachytla ho dřív, než doktor
k dárku snížil páži,
líbá jej, ač více sebe
nežli dítě blaží. —

Vraceli se Vojtěch s Tomkem,
oba v pěkné míře,
po čem otec toužil, nesl
domů na papíře,
všecko řádně podepsáno,
by nebylo sporu,
žena zdráva, co chtěl více?
Šťasten vyjel z dvoru;
posud ještě sotva věřil,
že mu žena milá
statek dřív jen pověřený
na vždy vykoupila;
za měsíců deset pouze
vzrost' jim život nový,
a co má, lze odkázati
právem Tomíkovi.
Odjel hojně podarován
jako vždy i dneska.

nebe bylo prosto mraků,
cesta byla hezká;
znenáhla však od západu
mrákavy se vznesly,
v polokrytý jejich kočár
těžké kapky klesly.
„Jen ať bouře blížící se
nestihne nás hůře,“
praví Vojtěch ke kočímu,
„jde mi o mé kuře;
vědělť jsem to včera hnedky,
že se změní časy,
záplava se ukázala,
v sivé přešla řasy,
pak se znova objevila,
dým jen nízko sbíhal,
do beránků roztroušených
červánek si líhal.“
Při tom Tomka do pokryvky
opatrně halil,
chmurné nebe dvojnásobně
černější mrak zkalil;
dusno bylo. — „Myslil jsem si,
že nás bouře stihne,“
vece kočí. — „Bodejť,“ dí zas
Vojtěch, „už se líhne;

vidíte ty zčepejřené
vejry na obloze,
zlá se bouřka valem blíži
v olověném voze.
Tamo hleďte, jak se množí
na nebi ty hrady,
v jejich zdech už děsná vřava
žhavé líhne hady;
popilme si!" — Jeli . . . Prší,
jak když z konví vrže,
neujeli černým mrakům,
přišli do průtrže;
úzká cesta jako z těsta —
kočár stenal v kolu —
všude plno rýh a vody
výmolů a dolů,
po nápravy vůz se boří
bahnem pokryt celý,
zrovna jako tenkrát bylo,
pro Bělu když jeli,
ba snad hůře. Vázli — stáli —
kočár v strouze kosé,
kočí nutí koně, trhli —
kolo zlámalo se,
vůz se kloní, kočí kleje,
frká kůň, hoch pláče,

Vojtěch celý ulekaný
s dítkem dolů skáče;
spadl — vozu zachytil se,
ruka se mu chvěla,
na odkrápku hošek padl
levou stranou čela, —
vzkřikl! Vojtěch chlácholí ho,
před lijákem chrání,
ale hošek malou ručkou
vždy se chytá skrání.
Koňům nelze vpřed ni zpátky,
kočár v bahně leží,
kočí odpřáh' — k městu klusa,
Vojtěch ke vsi běží.

Čekali ho, zmokl zcela
ukrývaje dítě,
nezůstalo na nich suché
ani jedné nitě;
k tomu Tomek ustavičně
ručky zvedal k hlavě,
srdéčko se žalem třáslo,
plakal usedavě.
Převlekli ho, ošetřili,
všecko jako v letu,
„máma" křičel ustavičně

volaje svou tetu.
K Vítkovi chtěl, neztišil se,
tvářičky mu zbledly,
Baruška i Vojtěch s matkou
zmateně si vedli:
„Co mu schází, Bože, Bože,
hlavička je chora,
jak se venku trochu ztiší,
sběhnem pro doktora.“ —
„Půjdu sama,“ sestra vece,
„půjdu bez odkladu,
sem-li ho však nepřivedu,
dá nám aspoň radu;
půjdu.“ — Rychle oblekla se,
nebála se noci.
„Nechvat se jen, neběž!“ — „Musím,
však jsem v Boží moci!“ —

Zlá zkušená v noci byla
na chalupě s Tomkem,
babička i Vojtěch stále
pobíhali domkem;
obkládali malé čelo,
svlažovali ústa,
ale marně, horkost stále
víc a více vzrůstá;

Vojtěch jako omráčený,
matka jako zkřehlá,
Vojtěch oka nezamhouřil,
matka neulehla;
nemohli se dočkat z města
Barušky v zlé muce,
matka hlavou zalomila,
Vojtěch spínal ruce.
Lék domácí nepomáhal,
křičeltʼ hoch vždy více, —
o půl noci vstoupil teprv
doktor do světnice.

Baruška jak vysílena
na lavici klesla,
že ni s Bělou nemluvila,
těžce v srdci nesla;
doktor nechtěl. „Zničíte ji,"
pravil, „vždyť ji znáte,
což myslíte, že hned Tomka
svého pochováte?
Ohledám ho, jedu hnedka,
sedněte si ke mně,
jsme tam brzy, vždyť to není
tak velký kus země."
Tak Baruška uposlechla,

byla zase ticha,
aniž cekla, že jí chvatem
v prsou jaksi píchá;
na Tomíka pouze dbala,
na to dítě pěkné,
byla celá nedočkavá,
co as doktor řekne. —
Ten sáh' dítku na hlavičku,
ručku pojal v ruku,
sklonil hlavu na srdíčko,
čítal rychlost zvuku;
dal si všecko vyprávěti
a pak při kahánku
prohledl si znova ještě
náraz útlých spánků. —
Temná rána, místo zpuchlo;
doktor dlouho mešká:

„Náhoda to přenešťastná,
rána velmi těžká;
nezdá se, však v zlém je místě,
neblahý spěch vozků
zlé přinesl Tomíkovi
zapálení mozku.
Učiníme vše, co v moci
lidské, snad se zléčí,

ale hošek nevyvázl
ještě z nebezpečí;
vše, co radím, učiníte,
stále při něm bděte,
ostatně těch dnův už Bělu
domů dostanete.
Zítra záhy jsem tu zase,
buďte jenom dbalí,
abyste i Bělu ještě
na smrt nezlekali,
pošlu vám ji, líp, bude-li
sama doma skorem.
Bůh vás potěš!' Šel a Vojtěch
kráčel za doktorem,
sprovodil ho ke kočáru,
k ruce se mu sklání —
hřmotem povoz v noc se ztrácel,
Vojtěch v bědování. —

XVII.

Když hoch odjel, Běla v zámku
sotva ztichlá zase
náhlou bouří o Tomíka
velmi ulekla se;

leč, když přešlo, pomyslila:
„Teď jsou dávno v síni,“
dokládajíc: „Taký kočár
je přec dobrodiní.“
Netušila, ráda byla,
odměna je hojna,
Helenka však víc a více
byla nepokojna;
budila se u výkřiku,
sotva v spánek padla,
málo pila, když ji Běla
v úkoj k prsu kladla,
byla hněvna ustavičně.
Doktor z podezření
vše Bělině přičítal jen
zlému rozčilení;
litoval jí, vyprosil jí,
domů návrat blízký,
by netrpěl panský kvítek
plachou ženou z vísky.
Nepospal; hned ráno vešel,
truchliv k paní kněžně,
co zlého se přihodilo,
vypravoval běžně;
ulekla se, kníže také:
„Odhodlání kvapí,

Běla musí domů, dřív než
hoška smrt ji lapí;
připravte ji, dáme všecko,
kojit nelze více . . ."
Smuten na to vešel doktor
k Běle do světnice.
Sdílně ptal se, kterak spala,
jak se vůbec daří,
ustavičně stranou hleděl
bledou svojí tváří;
ba, měl skoro vlhké oči,
v čele samé rýhy,
a co mluvil, mluvil jako
z bolesti a tíhy.
Pojal tiše ruku Běly,
ta se celá chvěla,
tak ho ještě ve své síni
nikdy neviděla.
„Je vám něco?" tázala se,
on pak: „Mnoho není,
u starce a u dítěte
přes noc vše se mění.
Snad to nějak přestojíme,
jenom sílu, sílu!" —
ale zas jak nalomena
klesla hlava v týlu.

Mluvit chtěl a mlčet zase —
„Pro Ježíše — rcete!“
zase Běla, „od Helenky
snad mne poslat chcete?
Horší se, ne? Stůně tuze?
Svrchovaný Pane,
zachraň ji!“ a hojná krůpěj
z černých očí kane.

„Utište se,“ doktor na to
vybledlýma rtoma,
„zlepší se!“ a k sobě dodal:
„Ale u vás doma,
u vás doma, přeubohá . . .“
Běla neslyšela,
jenom stále o Helence
soud slyšeti chtěla:
nevěděla, přenešťastná,
že již anděl smrti
poupě srdci nejvzácnější
dechem hrůzy drtí . . .

„Půjdete již dneska domů,“
mluví doktor, „Bělo,
s panským dítkem se to v zdraví
jaksi hatit chtělo;

pomíjelo valně prsu,
proto páni chvatem
pěstounku dřív zamluvenou
zavolali drátem.
Přijde záhy, kněžna přeje,
bychom hned tu chvíli
nepokojnou mladou kněžnu
prsu odstavili.“ —
„Kdy? snad dneska? Bože milý,
proč pak tolik kvapu?“ —
„Tak chtí páni, k vůli klidu!“ —
„Ach již tedy chápu!
Půjdu tedy a přec myslím,
že to pravda není,
bych se s dítkem rozloučila —
tak se člověk mění!
Těší se, a když má jíti,
žal ho pojme prvý;
snad se hůře loučit budu
s ní, než s vlastní krví.
Častěj ji snad uzřím přece?“ —

„Zprvu ne, pak ano;
v takém dítku probouzí se
též jakési ráno,
poznávať, i po návyku

v prvé lokty pílí,
musí dříve zapomenout
na vás delší chvíli;
později!" — „Později na návštěvu
tedy přijít mohu?
Nuže, pak jsem zase šťastna!
Chvála Pánubohu,
že jsem šla, když jednal jste mne,
hoch můj bude růsti
v plném štěstí, však pan kníže
mi ho neopustí;
dám si na něm záležeti,
chci ho šatit zdobně,
byl-li dřív jak ze škatulky,
bude dvojnásobně;
Bože, jak mi srdce skáče,
jak se těším na to,
až princezně tykat bude
to mé drahé zlato, —
děti, Bože, co pak vědí,
co se komu sluší?
Samá radost odnese mi
ještě z těla duši.
Což to závist vyburcuje
všech v dědině lidí —
ach, mé oči jako ve snu

všecko napřed vidí,
Tomek sestřičce své panské
hanby neučiní . . .
ale pro Bůh, vzácný pane,
co vám čelo stíní?“ —
„Nic, nic, Bělo, přejde všecko,
teď však, pomoc není,
chystejte se, krátké budiž
vaše rozloučení.“

Zaplakala Běla hořce
v zámku při odchodu,
myslilať, že dítko kněžny
jejího je rodu.
„Nezapomeň na mne, dítě,“
prostým slovem ždála,
naposled když nad kolébkou
Helenčinou stála,
„nezapomeň na Tománka,
bratříčkem on prve
bez žehrání postoupil ti
bílý květ mé krve;
barvínkem ať stále bují
v duši tvé má slova —
jako já tě nikdo více
v světě nepochová;

u mne jsi se z poupátečka
v kvítek rozvinula . . ."
Oči se jí zalívaly,
ňadra se jí dmula.
Kněžnu v duchu těšilo to,
rád byl také kníže,
že, co v Bělu důvěřili,
k dítku ji též víže.
Odměnili přebohatě,
chudák, ona neví,
že tím strastem čekajícím
na ni neuleví;
líbala jim štědré ruce,
posud bez útrapy,
ale doma peřily se
žalu kalné slapy.
Vposled ruce dali páni,
ona slzy roní,
na voze již při kočáře
řehce zápřež koní.
Místo vaku kupí se tam
velké truhly šatu
a v záňadří skrývá Běla
plná tři sta platu;
hojnost všeho s sebou veze
a již k vozu kráčí,

ohliží se, Helencino
okno hledá v pláči.
Zastřeno je, nevidí ji,
smutně sobě vzdychá,
kolem nikdo nepotěší,
všecko trvá zticha;
chasa mlčky s ní se loučí
jako zaražena
a jen v taji šepce sobě:
„Přeubohá žena! . . .“

S doktorem však kníže ještě
mluví blíže schodů:
„Buďte vy jí těšitelem
smutném při odchodu,
snad Tomíka při životu
stihne ještě přece,“
ale doktor: „Stěží, stěží!“
přitlumeně vece.
„Teď že se to přihodilo,
nejvíc potírá mě,
také mé se duše tímto
dotklo Boží rámě.
Nutil jsem ji, přemlouval ji —
kdo tenkráte tušil,
že by moji zlatou setbu

lítý buřan zrušil;
cítím s ní, jsem také z chaty,
vím, co v nich je skryto;
zlato citu u nás zhusta
v prosté hrudi vryto:
věřila mně, osud klamal,
pouze mně dá vinu,
teď se těší, zoufat bude,
lát mně za hodinu." —
„Nuž, tak prosím, sprovoďte ji,
připravte ji krátko!" —
„Půjdu tedy!" a již zvedá
nohu na stupátko.

„Chcete se mnou?" Běla ptá se.
„Ano, moje milá!" —
„Ach můj Bože, což bych sama
domů netrefila?
Jste tak bled a churav také,
jen se roztřesete!" —
„Chci, mám na vsi pacienta!" —
„Tak? když tedy chcete,
pojedeme spolu!" — Vsedli.
„Na, na!" kočí zase. —
Jeli, všude boží země

krásou oděla se;
po dešti vše sebralo se,
setba pěkně mládla,
voda stála jenom v rýhách
ostřejšího rádla;
všecko vlahou opěknělo,
čáp měl v lukách zvídky,
z lip pěnkala pěnkavice
jarní průpovídky;
polní potok vedle cesty
prohluboval stružku,
holičky už zasedaly
na květovém lůžku,
květy luhu rozdávala
Vesna rukou plnou,
berušky se v nebi pásly
s vytříbenou vlnou;
krásno všude. Šťastná Běla
zřela kolem všady,
koně vpřed — zpět utíkaly
zkvetlých stromů řady.
Slunce cestu vyzlatilo
plápolavým šlehem,
z prachu jiskry vylétaly
plavným ořů během.
Hovořila cestou Běla:

„Jedem sice hbitě,
mně však zvolna! Jak se těším
na své zlaté dítě;
než tam budem, mnoho ještě
moje srdce zkusí,
jenom at mé ruce potom
Tomka neudusí!" —
Cvalem koně zařičeli,
vběhli na návrší,
s lesklé báně rodné vísky
vstříc jim záře prší.
Běla vzkřikla: „Vidíte tam
naši ves? já zřela,
hle! věž, hřbitov, rozložité
lípy u kostela;
jak se všecko na mne směje
po tak drahné době;
vesničané přec jen lépe
rozumějí sobě —
A tam, vizte, naše chata,
naše, naše zcela!
no, takové překvapení
sotva někdy měla
jako dnes. — Zda tuší asi
její stěny šedé,
že jim stará hospodyně

z města domů jede.
Ti se leknou! Divná věru
náhody je stezka:
před včírem byl Tomík u mne
a já doma dneska —
ach, to bude uvítání!
Synka budu chovat,
týdně jednou zamýšlím ho
Bohu obětovat;
svatý obraz upevníme
na prostřední lípu,
by mu do škol Pánbůh hojnost
síly dal a vtipu —
a ten tolar dvoulážový
s křížkem v jedné straně
na hrdlo dám zavěsiti
nejsvětější Panně,
že mne v návrat zachránila
ve zdraví a štěstí."

XVIII.

Doktor mlčel, nechtěl ani
k Běle oči vznésti —
Běla stále těšila se;

do údolí vjeli,
do cesty jim hora stoupla,
vísky neviděli.
„Ó, však ona objeví se
tam u lesa kraje,“
usmála se Běla, „znám ji,
vždy tak se mnou hraje.
Ustup, horo, horo milá,
v májové nechť vnadě,
stojíš srdci mateřskému
tuze na závadě;
nelze oku přes jedliny
větevnaté moře,
ustup! Nemáš dosti místa
vedle na prostoře?
Nemáš-li ho v pravo dosti,
nemáš-li ho v levo?
Proč mně cestu zaskakuje
tvoje štíhlé dřevo?
Ustup, ustup stranou ruče,
švarných koní stupem,
než jich nohou okřídlenou
plece tobě zdupem,
věř mně!“ — Ztichla. — „U nás zvoní,
co to? takou dobu?
Poledne? To ne! nejspíše

nesen někdo k hrobu
z vísky bude přifařené,“
— doktor se jaks lekl; —
„nevím, kdo by u nás umřel,
bylť by Vojtěch řekl —
no, — Pánbůh mu odpusť hříchy,
svět mu padl s ramen,
světlo věčné ať mu svítí
až na věky amen!“ — —
Doktor sivou sklonil hlavu,
„amen“ šeptal s Bělou,
otřel, aby neviděla,
brvu uslzelou —
a pak vzdechl. — „Těžko-li vám,
proč jedete, pane?“

„Z povinnosti!“ z doktorových
rtů jen tiše vane.

„Kdo pak stůně na vesnici?“

„Dva: dítě a žena!“

„Těžce?“ — „Těžce!“ — „Nakažlivou?
jak jsem ustrašena!“ —

„Nákaz ve vsi právě není,
jarního však času
jevívá se nenadále
jako námel v klasu;
zápal hlavy, zánět plicí
léčiti mi tady
těžko! Bůh-li nepomůže,
nevím dále rady.
Chudák, hezoučké to dítě,
žena dřív tak statná...“

„A což není pomoc vaše
pranic více platna?“

„Ne!“ — „Můj Bože, nač v tom světě
tolik dravých běsů?
Chudák žena, chudák dítě,
já se celá třesu!“ —

„Věřím, máte dítko také,
vše je v Boží vůli!“ —

Běle řeč ta rozlomila
srdce zrovna v půli,
ale ruče těšila se:
„Při slabých se líhne

nemoc v jaře, viďte, Tomka,
toho nezastihne?
Masíčko má jako řemen…“
„O tom Pánbůh soudí!“
Běla vzdechla: „Kde pro Pána
vaše řeč dnes bloudí?
Dřív jste těšil neustále,
dnes mi srdce rvete,
zplakala bych, nevědouci,
že můj Tomek kvete;
zlekal jste mne věru tuze,
zle mi srdce buší,
škoda, že Bůh nedal křídel
mateřině duši!“

„Snad i to je dobře, Bělo!“

„Pro Boha, co díte?“

„Utište se, Tomek churav,
nyní všecko víte!“

„Tomek churav?! Spasiteli!“
křikla Běla v žase.

„Helenka též churavěla
a je zdráva zase;
u dětí to jinak není!“

„Ne, ne! Lžete, lžete,
klamete! Ó, věčný Bože,
co se stalo? rcete!
Jeďte, jeďte, potrhejte
oba panské koně,
nahradím, nechť pole zase
prodám po záhoně —
jeďte! jeďte!“ — Hořekuje,
strach ji jal a dusí —
z vozu chce: „Tou pěšinkou zde
o kus nadběhnu si!“
Ale doktor mírní, těší,
brání svojí rukou.
„Nekvapte, víc zachvácena
zlou budete mukou.
Chcete dítě vystrašiti,
rušiti je v spánku?
Bože, vždyť jsme za okamžik
u vašeho stánku!“

Ale Běla: „Pusťte, pusťte!
Pryč! Jste všickni lháři,

lež a pravda ustavičně
v srdci se vám sváří;
listím srdce obsypal jste,
leč můj květ se ronil —
Kriste! toho umíráčku!
Tomkovi snad zvonil.
Pusťte, zšílím — nedržte mne“
kočím nazpět trhla —
stanul vůz a Běla skokem
s kočáru se vrhla,
jako srna poraněná
přes močály kluše —
doktor „popil!“ vozku nutí
ve zlověstné tuše. —

Prosta dechu, vysílena
k chalupě se stáčí,
v síň vrazila: „Věčný Bože!“
všecko tone v pláči. —
Nikdo z lidí nevítá jí —
Vojtěch dlaně v líci,
jako dítě štká a kvílí
v koutě na lavici.
Stará matka u postele,
hlavu na pelesti,
běduje a hořekuje:

„Přestal jsi nám kvésti!“
V síně rohu z kalendáře
Vítek listy ruje
a Baruška na komoře
křičí, hořekuje.

Běla s křikem k lůžku běží,
ztrnulá a bledá:

„Spíš, Tománku? já jsem, máma,
pojď!“ a dítě zvedá,
k srdci klade, na rty líbá —
ta tam ruček vláda —
mrtvy, chladny! — V děsném křiku
Běla na zem padá.
Padla jako u potoka
jíva podseknutá,
ruce jako nalomeny,
ňadra jako dutá;
v mdlobách leží, dítě k ňadru
tiskne křečovitě.
Vítek pláče, na babiččin
klín se vzpíná hbitě:
„Tam, tam, bába,“ volá, táhne,
k přístěnku se plouží,
hlavnička kde matku jeho

potírá a souží.
Babička jej stranou staví:
„Vodu," volá, „vodu!"
Vojtěch k ženě jedním skokem:
„Běda mému rodu!
Ženo, Bělo, pamatuj se —"
a již u ní klečí:
jako led jsou skráně ženy,
rty i ruce v křeči;
v loktech hoch jak přikovaný —
suchý odnož trsu —
prost vší vlády hlavu kloní
k matčinu jen prsu. —
Marná pomoc — zmatek v síni —
lid zvědavý venku —
zle Baruška stená, volá:
„Shořím!" ve přístěnku.
Horečka jí v spáncích sedí,
zimnice ta krutá —
Běla vadne jako šalvěj
srpem podseknutá.

XIX.

Vráží doktor do světnice,
těší, křísí, léčí,

údy tře a nařizuje:
„Věnujte jí péči,
opatrně na podušky
budiž uložena,
zotaví se, doufám jistě —
přeubohá žena! —
Zotaví se, klidu třeba,
krev pomalu taje,
hleďte, bělmo zachvělo se
víček u pokraje.“ —
Běla zvolna jako ze skla
otevřela zraky,
upřela je na Vojtěcha,
na doktora taky;
přibírala síly, smyslu,
ret zas růží puká,
doktora však odpuzuje
její slabá ruka;
tvář se chvěje, čelo mračí,
hněvivými slovy,
žalostivě, vyčítavě
laje doktorovi:
„Pryč, vy lháři!“ a zas oko
rudým ohněm plane:
„zde, zde vaše —“ z ňadří bere --
„stovky malované.

Dítko jste mi odkoupili,
dejte mi je zpátky!
Ach, však mi ho nenahradí
všecky vaše statky!
Vraťte mi je do života,
vzkřiste mi je, vzkřiste!
Ach, mně hoře, ach, mně běda,
pomoz, Jezu Kriste!
Dala jsem je za peníze,
za kravku a pole,
proč jsem raděj neuhnětla
svojí ruky holé;
dolehla mne pomsta Páně,
trestem se mi stalo!“ . . .
a zas žalem usedavě
všecko zaplakalo.

Chudák Běla z jedné v druhou
přecházela mdlobu:
„K oltáři jsem s Tomkem chtěla,
zatím půjdu k hrobu!
Ach, Vojtěše, Bůh nás trestal,
běda, milá matko,
mrtvo, mrtvo, navždy mrtvo
naše jezulátko!
Navždy mrtvo! Jezu Kriste,

nemůž pravdou býti,
aby v máji nejkrásnější
mráz pokosil kvítí;
viď, Baruško, že jen dřímá?
Viď?“ — — a kolem hledí.
Nevidí jí. „Kde je naše
Baruška? Kde sedí?“ —
„Nemocna je,“ Vojtěch sdílně,
„pan doktor k ní chodí;
druhý den už plachou myslí
v přízracích se brodí...“
„A proč trpí?“ — „Pro nás, s námi!
Od předvčíra chora,
v lijáku že bosou nohou
spěla pro doktora;
zchvátila se, uhonila,
strachy nepospala,
ve dne v noci víc než o své
o naše se brala;
když se lékař rozpakoval,
zoufale si vedla,
netušilť již chlapečkovi,
děsila se, bledla,
mrákoty ji obcházely
stále víc a více —
lékař jinam přikázal ji

dáti ze světnice;
teď tam leží! Ach pan doktor
se vším je nám radou..."
leč Běliny ruce v pláči
na čelo se kladou:

„Já nešťastná! Hle, co z mého
hříchu nyní kvete,
černá žalost bílá vlákna
na rubáš nám plete!...
Ach mé dítě, zlaté dítě,"
usedavě lkala,
siná ústa celovala,
chladné ručky hřála.
„Tomo, Tomku, Tomíčku můj,
mně se hlava točí,
jenom jednou dej mi hledět
v sokolí své oči,
jenom jednou, než nás oba,
hrobař ve hrob skryje,
oviň tu svou plnou ručku
okolo mé šíje,
jednou ještě vynes radost
z temné ňader hloubky,
polib mne svým rudým rtíkem,
směj se, ukaž zoubky;

ach, jen jednou v přivítanou
odhodlej se říci
táta, máma — ještě jednou
přejdi přes světnici —
ještě jednou! — Marně volám,
nemáš v nožkách vlády,
ani v líčku, ani v očku —
Smutno bude všady!“ —

A tak Běla naříkala,
tak jí strašno bylo,
že by bylo bědování
kámen obměkčilo;
ba sám doktor odcházeje
skoro také plakal:
„Zle, že jsem tak měkkou duši
z domu v zámek lákal.“

Těšili, seč byli všichni; —
Běly živou mocí
nelze dostat od hošíka, —
nespali té noci,
při hromnici modlili se
plačky polohlasem.
Vítek spal, jen ze přístěnku

křikla chorá časem;
matka vždy ji obsloužila,
bylať bez vědomí,
Běla s mužem nad synáčkem
bílé ruce lomí.

XX.

Doneslo se paní kněžny
doktorovou řečí,
v čem jsou na vsi, v jakém tone
Běla nebezpečí.
„Na pohřeb chci,“ smutně děla,
„s Helenkou.“ — „Já taky,“
vece doktor; paní kněžně
zalily se zraky.

Tři dni všemi zvony dala
zvonit slavné hrany,
pohřeb strojit rozkázala
na vsi nevídaný;
mírnila tím žal a strasti,
jak se mírnit daly. —
Do rakvičky vyhlazené
Tomka uschovali;

křížek v ručkách, poduštičku
pod útlým měl vázkem,
tělo skryto dětským dárkem,
všecko pod obrázkem.

Když ho víkem bednit chtěli,
klekla k němu Běla:
„Pravdou-li, bych tebe, dítě,
více neviděla?
Nechte Tomka, nebedněte!“
a zas rakev jímá,
ale Vojtěch: „Neprobuď ho,
viz, jak jemně dřímá,
nenaříkej, tiše, tiše,
sic ho pláč tvůj zbudí...“
Běla vzdychla, lítost křečí
stiskala ji v hrudi;
mořila ji, týrala ji,
rvala v hněvu takém,
jak by byla napadena
devíti hlav drakem.
Trhla sebou, na dvůr běží
dál přes luční příče,
pokraj lesa natrhala
pozdní petrklíče;
nazpět běží, v ručku dává:

„Vezmi v temnou skrejši,
snad to tvoji touhu po mně
na čas ukonejší;
přijdu brzy, zde je smutno
všude, srdce zebe.
pak mi těmi petrklíči
otevři své nebe!“ —

U kostela vedle dveří
asi loket v zemi
hrobek čeká; na zvonici
zvoní zvony všemi;
ze vsi pohřeb ubírá se.
hudebníci hrají,
nářek matky rozléhá se
po lesnatém kraji.

Kněžna slavný Tomáškovi
pohřeb vystrojila,
nedala si, vlastní rukou
rubášek mu šila;
z děvčátek a pacholátek
chudobnějších rodů
po desíti poručila
prosit ku průvodu;
v bílé šatky přioděla

roztomilé dítky,
panenky ty věnce nesly,
hošíčkové kytky.
Byli jako andílkové
bez křidélek arci,
budou na to pamatovat
stařenky a starci.

Po čtyřech vždy na kočáře
s otevřeným víkem
hostili se, zvolna jeli
k chrámu před Tomíkem;
za nimi pan páter přímo
v novém pluviále,
v ruce svíčku s rozmarinou —
za ním opodále
v pláči Vojtěch s Bělou jeli
spínajíce ruce,
v klínu rakev, srdce obou
puká při rozluce.
Nejzáz kočár celý krytý —
kdo v něm asi jede?
Doktor? Ne, ten pěšky podál
kloní skráně šedé,
pozdržel se u Barušky.
Nuž, kdo je to tedy?

Kdož to ví? snad kočár prázdný,
však čemu pak zvědy!...

Zle se Běla zabírala
nad hoškovým tělem,
výděs okem, krutá lítost
těkala jí čelem;
ručej žalu vyplakala:
„O, té chvíle klaté,
koho Pánbůh trestat míní,
toho kroky zmate,
přibyla mi špetka jmění,
ubyla hrst blaha,
pýchou jsem se přioděla,
pokutou jsem nahá,
čelo moje jako z ledu,
hruď však ohněm dýchá,
ach, proč srdce mateřského
přijala se pýcha?
Lačněla jsem jeho panstva,
Bůh mne trestal za to,
tady leží, tady dřímá
chlouba má, mé zlato.
Přála jsem si, bych s ním jednou
na kočáře jela,
dal mně Pánbůh vrchovatě,

čemu jsem kdys chtěla —
už s ním jedu — s velkým pánem —
prvně, naposledy,
smutný je a neveselý,
chladný, tichý, bledý.
Na klíně mně leží, dřímá,
vínek na svém čele —
ach, již více neostavím
zármutku a žele!
Nedbá šatů, nedbá dárků,
nedbá milých hraček,
nedbá všeho, navždy usnul
ten můj jedináček;
netřeba mu kolébavky,
už se neprobudí;
zhas' ohníček černých očí,
srdéčko jen studí...
Spí, spí, již mu konejšivé
písně třeba není,
spí," a matka kolébavky
slova v jiná mění:

„Letí žalost, v srdce letí,
lítost šumí z každé sněti,
smutno kolem všecko;
ach, Tománku, malý synu,

probuď se mi, nežli zhynu,
vstaň, mé zlaté potěšení,
moje drahé děcko!“

Byla ze vsi na průvodu
všecka živá duše,
jenom stará matka s Vítkem
byli u Baruše;
jinak všecko k chrámu spělo,
zvědavých řad celý,
ač kočáry víc než Tomka
mnozí sprovázeli,
rokovali, hádali se,
co a jak se dálo,
a že nejspíš na planetě
pacholeti stálo.
„Člověk míní, Pánbůh mění,
teď to Bělu mrzí,“
vece jeden; druhý na to:
„Trest přichází brzy;
nebyl rozum, žádost byla,
k penězům ji táhlo,
pokutou teď páže smrti
na srdce ji sáhlo;
zpýchala!“ — „Eh, nechte řečí,“
třetí zas... V tu dobu

stály vozy; lid se tlačil
k maličkému hrobu.

Do hrobu když Tomka kladli,
padla matka želem —
dítky malou píseň pěly
s panem učitelem,
pěly jako skřivánkové
z jara, když se budí,
srdéčka se bázní třásla
v útlé jejich hrudi.
„Spi, bratříčku, dřímej
s usmívavým líčkem,
dítkem byl jsi, nyní
budeš andělíčkem.
Třeba ti zde ručka
uvadla a stydla,
v nebi budeš míti
zlatoperá křídla. —“

Máti vzkřikla: ulekli se,
semo tamo spěli,
dívky k tetkám, hoši přímo
k panu učiteli;
pan učitel kolem dětí
vine staré páže,

zpěv výkřikem přetrhnutý
domlouváním váže.

„Třeba lesk tvých očí
skanul rosou rannou,
na nebi ti znova
hvězdičky v nich vzplanou.

Nechať z ústek malých
zpěv k nám nezavane,
v nebi se z nich zase
růžné poupě stane.

Nač ti třeba statku,
nač ti třeba chaty,
budeš Pánubohu
zpívat: „Svatý, svatý!“

Rakvičku pan páter kropil,
svatá říkal slova,
Běla, Vojtěch bědovali,
páter kropil znova;
otec dítko v růvek skládal —
zadunělo temně,
první hrstku hlíny hodil:
„Buď ti lehká země!“

Matka druhou hrstku béře —
s pláčem nazpět vrhá:

„Ne, ne — nelże! na sto kusů
srdce mi se trhá;
nechci, by z mé ruky tolik
prsti ve hrob kleslo,
co by ptáče ve zobáčku
na hnízdo si neslo.
Ne, ne, já ti nepřitížím
ani zrnkem hlíny,
ani lístkem toho proutku
drobné rozmariny.
S Pánembohem, dítě! — dítě...“
u hlav růvku stená —
ještě kousek rakve zříti —
ach, již zahalena. —
Když i doktor přiblíživ se
špetku hodil mlčky,
skláněly se za Tomíkem
malých dětí krčky,
na nich řada, vrhly věnce,
všecko slzy lilo —
a již v hrůbku více květů
nežli hlíny bylo.

Doříkáno, domodleno
zbožné slovo kněží.
Běla posud malý růvek
objímá a něží;

Vojtěch podál tiskne hlavu
dlaní v tichém pláči,
lid jde domů — hle, teď kněžna
ještě k růvku kráčí.
Helenku jí chůva nese,
lokaj podál za ní
nese věnec se stuhami,
na nich vyšívání,
červené a bílé byly
se zlatými slovy,
poslední byl dárek Hély
bratru Tománkovi. —
K hlavě růvku položila
věnec kněžna paní,
„Da, da!“ při tom žvatlalo si
dítko bez ustání.
„da, da!“ Běla zvedla oči
v bohatém slz znoji;
hle, Helenka stále hledí
k hodné kojné svojí,
poznala ji. „Da, da!“ volá,

vztahuje k ní ruce...
duha vstala v oku Běly,
duha její muce,
bezvolně se pousmála
zase hlavu shýbá
a tu malou ručku dítka
slzou skrápí, líbá.

Vzdychla z hloubí, vzdychla zase,
na Helenku zírá:
„Chcete těšit, dítko, paní,
víte, jak jsem sirá;
Bůh vám zaplať! Bylo by mně
jinak těchou sporou;
leč mé srdce zavaleno
černých strastí horou;
na mé cestě samé ostí,
samé laty rudé,
bude mně tu potud pláče,
pokud mne tu bude;
hošíka jsem zanedbala,
Bůh mne trestal za to —
co si člověk hříchem koupí,
věčně věkův klato!
Hle, vy svoje dítko máte,
já ho nemám více! —“

a na čerstvou hlínu růvku
kladla svadlé líce.

„Nežalujte, milá Bělo,“
kněžna těšila ji,
„nikdo neví, co mu žití
ve svém klínu tají;
utište se, život lidský
pln je různé vady,
žalost chodí o berličkách
nejen zde, leč všady,
nevybírá, nesmlouvá se
na moři ni poli,
ztýrá, kdo jí v cestu vkročí,
ať je kdo je koli,
vzmužte se přec; uschla jste mi
za kratičkou dobu,
jako třešně nejkrásnější
od vrabčího zobu;
Bůh tak chtěl, vždyť ještě jedno
dítko vlastním zvete,
Helenka je, navštivte ji,
kdykoli jen chcete,
potěšte se, přijďte, drahá,
v smutku k nám vždy spěšte,

náhradu než Pánbůh pošle,
s Helenkou se těšte.
Nebědujte, pověst praví,
zle že dítko zkusí,
po smrti když slzy matky
všecky sbírat musí.
Sbírá-li váš Tomek všecek
žal, jenž vás tu děsí,
sotva chudák dnem i nocí
v práci odpočne si;
když si druhé dítky hrají
nebo chválí Boha,
v křemen vašich cest se ryje
útlá jeho noha.
Tak dí pověst; nechte toho,
Pánbůh ví, co dělá,
přemozte se!“ — „Ach, jak mohu?“
Běla pověděla. —
„Přijďte častěj na návštěvu,
vám-li zasteskne se!“

Zatím Vojtěch k doktorovi
srdce svoje nese,
radí se s ním o Barušce,
další prosí rady. —

Po průvodu. Němý, teskný
mír zavládl všady...

XXI.

Ach, co v roku zlíbilo se
nebeskému Otci:
Tomek v hrobě, Běla steskem
padla do nemoci.
Baruška jen pouhým stínem
v síni, v poli kutí,
úbytě má, doktor pravil,
že je na zhasnutí.
Zhasla také, sirotkem zas
jedna duše malá,
Běla sotva utišená
opět zaplakala.
Zplakal také Vojtěch s matkou
nad sestrou a dcerou,
po úmluvě dítko její
za vlastní si berou. —

„Nemá otce," děla Běla,
„nemá ani matky,

snad bychom ho nevyhnali
z vlastní nyní chatky,
matkou budu Vitoušovi,
však i Barča byla
Tomíkovi, vlastní život
pro nás nasadila;
mním-li na to, krutým vírem
lítost srdcem víří,
vinna jsem i její smrti,
tím se v Pánu smíří;
shlédne na nás s nebes říše,
zmírní nával trudu,
dvojnásobnou Vitoušovi
nyní matkou budu.
Sprav to v městě!" — „Spravím jistě,
v nový život plynem,
sestřencem byl Vítek posud,
nyní bude synem."

Byl. Tak rázem Vojtěch s Bělou
uvolnili sobě,
prací buď, buď vzpomínáním
na Tomkově hrobě. —

XXII.

Není valu na tom světě,
aby nebyl ztečen,
není bolu na tom světě,
aby nebyl zléčen,
čas je lékař nejzdatnější,
jisté léky nese,
však než dá, co strachu srdce
zkusí, neptejte se,
čeká, váhá, pojednou však
zhojí v pravé době,
také Bělu zvolna zhojil
na Tomkově hrobě;
zdobila si malý hrůbek
barvínkem a květem,
ovoce v nich ukrývala
pro pochoutku dětem;
břízku na hrob zasadila,
starý zvyk jak býval,
by tam ptáček sivoperý
odpočal a zpíval;
zpíval také. — Jasnilo se
ve Bělině oku:

ležel ť Tomek klidně stulen
k Baruščině boku;
polehčila svému žalu,
znova duší zmladla,
naděj v Tomka založenou
na Vitouše kladla.
Čas všem klidu přištědřoval,
vzmužili se záhy,
srdce míru dotoužila,
oči zbyly vláhy:
chodívalať Běla častěj
v zámek paní kněžny,
aby zřela, jak se činí
Helenky zjev něžný;
to jí v žalu ulevilo,
kněžna přízně dbalá,
„Helenky jste druhou matkou,
Bělo," — říkávala, —
„zdraví dítka pamětliva
bývala jste tuze,
jsem vám vděčna, přijďte, když vás
k městu vede chůze;
jestiť vaším z polovice
klenot mého hradu,
ostatně vám Bůh dá brzy
něco za náhradu,

snad už v jaře netušené
zavítá vám štěstí,
až jiřička v lomenici
křídlem zašelestí,
viďte, Bělo?" — Běla vzdychla:
„No, vždyť máme Vítka,
náš je také, a jak pučí,
jako živá kytka;
toho-li Bůh aspoň nechá,
srdce nezasteskne" —
a Bělino černé oko
nanovo se leskne.

XXIII.

Ke žním parna udeřila,
žito žloutlo v kole,
Vojtěch s Bělou za neděle
obcházeli pole.
Těžké klasy vlnily se
lesknoucím se zlatem,
Kristus po nich kráčející
nížil je svým šatem. —
Hovořili, usedli si
zase u studánky,

stará plaňka chladila jim
kyprou snětí spánky.
Ztichli, kroužilť skřivan s písní
nad zlatými klasy,
Běla ruče k nebi vznesla
černý hedbáv řasy;
zrudla v líci: v nebes výši
čáp se vznáší bílý,
srdce Běly zabušilo
zas a zas v tu chvíli;
pod srdcem cos ozvalo se,
tvář jí zplápolala —
sklonila se, v ucho muže
zpověď šepotala. —
Ten vznes' hlavu, líbal Bělu
v čelo, stisknul k hrudi:
„Bůh nás slyšel, novým jarem
nový svět se budí...“

XXIV.

Jiřičky když ozvaly se
s lomeničných tyčí,
stromečky když přivazoval
sadař páskou z lýčí,

na rovině pluh když hvízdal,
jíva v puku dlela,
při zpěvu když dívčí drůbež
žito z trávy plela,
když se luhy omladily,
zaklíčily ovsy:
zvěst běžela ručí nohou
z chaty v chatu po vsi.
A jak zněla zvěst ta hbitá?
Inu, dobře zněla:
dcerku malou za náhradu
na srdci má Běla! — —

XXV.

Doby přešly, přeletěly —
čas se mořem vlní —
šťasten, komu jedno přání
z tisíců se splní.
Splnilo se u Vojtěcha
manželům i dětem,
všechněm čtyřem zarůstalo
srdce lásky květem...
Čtyřem jen? Což u babičky
nehnal odnož sukem,

na prahu když dveří klesli
šťastni vnučka s vnukem?
což, když hlavy požehnala
snoubencům ta žena,
nebyla jak v máji jabloň
květem obalena?
Byla! Ó, kéž celý život
tak všem štěstím září,
jako když si slibovali
věrnost při oltáři,
jako tenkrát, když kol hrůbku
postáli, kde znova
pěničkou jim zdaru přála
duše Tománkova.

DOSLOV.

„Běla“ byla od jisté družiny mých laskavých přátel zle napadena, ač na druhé straně do nebe vynášena byla báseň téhož obsahu od François Coppée, které jsem před napsáním „Běly“ neznal. Každý nepředpojatý dozná, že skladba má založena je na mnohem ethičtější basi. — U mne věnuje se matka za kojnou z lásky k dítku, stávajíc se jí jen proto, aby synka svého viděla šťastným, aby se stal **p á n e m**, což jest její tragická vina. Francouzská žena stává se naproti tomu jen proto kojnou ve vznešeném domě, aby muži pijanovi snadněji peněz opatřila a týrání jeho ušla. Provedení mé je poetičtější, prostější, lidovější a děj jeho, skutečná událost, kterou se mnou sdělila spanilomyslná choť ondy mého milého kollegy p. K. Kotrče, jež žila před tím v Štěkni. Běla, panímáma přeborovská, žije posud, svěřenka její také; kraj ště-